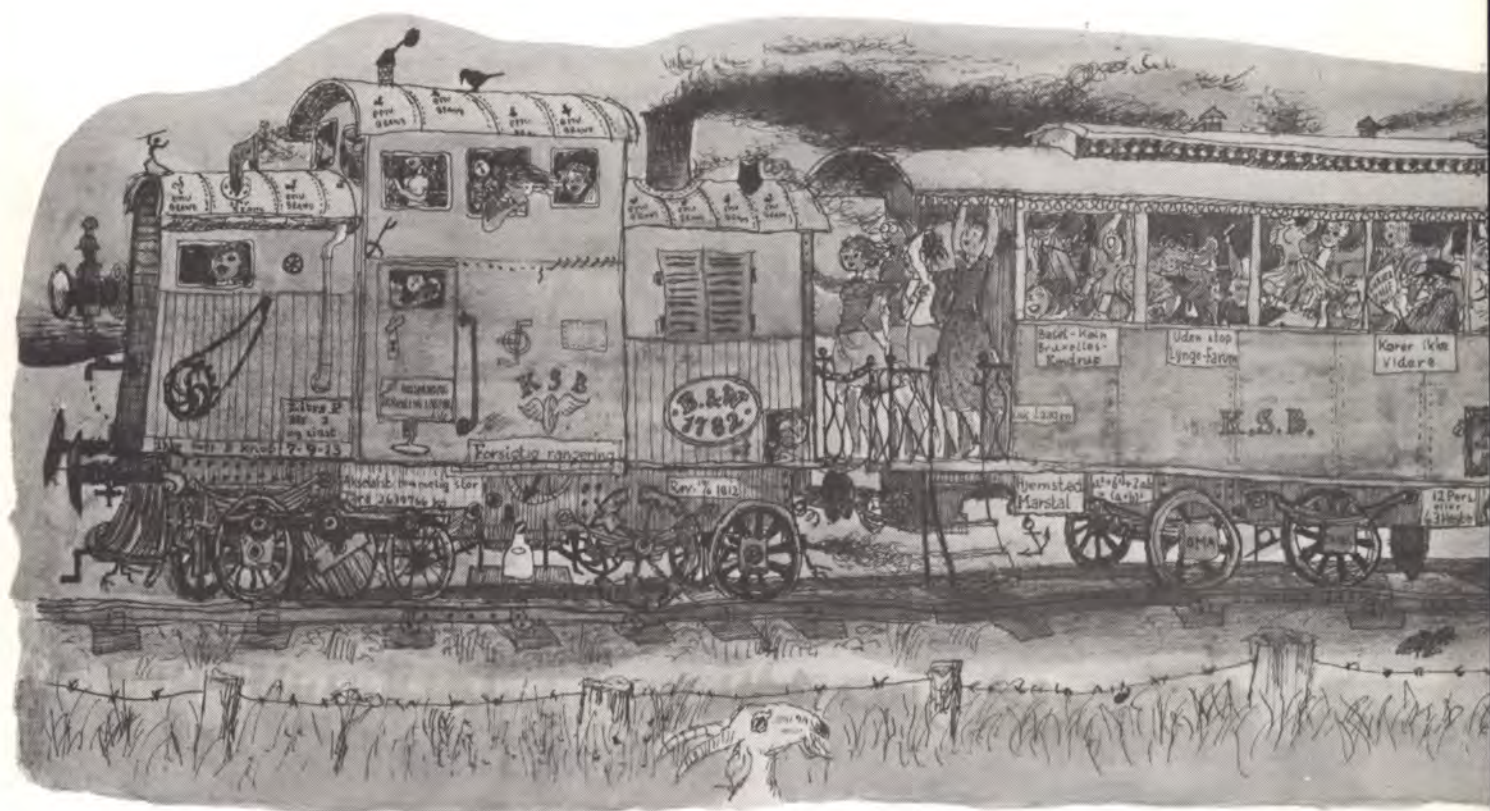

VÆRLØSE - en kommunes byplanhistorie 1944-74

Max Siegumfeldt

Dansk Byplanlaboratorium
Byplanhistoriske noter **II**

1874
1875
1876

STADSBYGGNAD
TEKNIKA BOKHÖLAN I LUND

VÆRLØSE
- en kommunes
byplanhistorie 1944-74

Max Siegumfeldt

Dansk Byplanlaboratorium
Byplanhistoriske noter II

Værløse - en kommunes byplanhistorie - 1944-1974

Forfatter: Max Siegumfeldt

Dansk Byplanlaboriums Byplanhistoriske

Noter nr. 11

Udgivet af dansk Byplanlaboratorium,
København 1987

Copyright

Hæftet er trykt med støtte af Margot og
Thorvald Dreyers Fond

Illustration på omslagets for- og bagside:
Ib Spang Olsen

Kortudsnit er gengivet med Geodætisk
Instituts tilladelse nr. A 235/87

ISSN 0900 - 3274

ISBN 87 - 87487 - 578

Dansk Byplanlaboratorium

Peder Skramsgade 2 B

1054 København K

tlf. 01137281

Max Siegumfeldt, arkitekt m.a.a.

Født i Sønder Omme 7. juni 1900

Realeksamen fra Store Heddinge Borger-
og Realskole 1917

Svendebrev som tømrer, Store Heddinge 1921

Afgang fra Teknisk Selskabs Skole i

København 1925

Ansæt hos arkitekt Harald Lønborg-Jensen
1927-30

Stadsarkitektens direktorat, København 1930-41

Stadsingeniørens direktorat, byplankontoret
1941-68

Direktoratet for Københavns kommunes
generalplanlægning 1968-70

Næstformand i Foreningen Socialt Boligbyggeris
ungdomsklubber 1949-85

Medstifter af Dansk Legepladsselskab og

International Playground Association

Dansk komitémedlem af ELRA (European Leisure
and Recreation Association) 1970-81

Artikler m.v. i inden- og udenlandske tids-
skrifter om legepladser, børneinstitutioner
og om byplanlægning, navnlig om børnenes
problemer i bysamfundet.

Byplankonsulent for Værløse kommune 1948-74

FORORD

I 1940'erne - efter at byplanloven af 1938 havde afløst 1925-loven, der som bekendt var ret umulig at anvende for kommunerne - begyndte det kommunale byplanarbejde i Danmark så småt at antage fastere former.

Allerede inden 2. verdenskrig var afsluttet, satte fremsynede kommunale råd flere steder rundt i landet spørgsmålet om deres kommunes fremtidige udvikling på dagsordenen, og naturligt nok var det i det storkøbenhavnske område, at mere seriøse planlægningsarbejder først blev sat i gang.

I Værløse kommune i yderkanten af Hovedstadens forventede aktivitetsområde sad en vågen seminarielærer, venstremanden Chr. Hauch, som sognerådsformand. Han var helt klar over, at hans kommune med sine mange landskabelige kvaliteter og med jernbane og rimelig gode vejforbindelser til København ikke kunne fortsætte som en "torneroseidyl", men måtte forvente en kraftigere bymæssig udvikling, når krigens afmattende virkninger ophørte.

Derfor bad han et par erfarne byplanlæggere, som man dengang lettest fandt i Københavns kommune, om hjælp til at planlægge foreløbig for Lille Værløse by.

Det arbejde, der her blev udført, og som efterhånden kom til at omfatte ikke blot Lille Værløse by, men hele Værløse kommune med de i alt fire mindre bymæssige områder og de åbne, landskabelige arealer herimellem, kan betragtes som et pionerarbejde, hvor mange gode erfaringer kan hentes - og er blevet hentet i årenes løb.

Den, der kom til at lede og præge dette arbejde, som kom i gang i 1944 - for mere end 40 år siden - var arkitekt m.a.a. Max Siegumfeldt, som i nærværende "Byplanhistoriske note" har givet en spændende og livfuld beretning om arbejdets forløb og resultater.

Siegumfeldt, som i dag er mere end 86 år gammel, var ansat i Københavns kommunes byplanafdeling, hvor den meget aktive stadsingeniør Olaf Forchhammer havde fået samlet en stab af gode planlæggere, der i årene efter krigens afslutning kom til at medvirke i og præge store dele af det voksende by- og egnsplanarbejde i Hovedstadsområdet.

Siegumfeldt har i sin tid på Københavns rådhus især været optaget af planlægningens muligheder for at skabe og sikre gode forhold for byens børn, men han har i øvrigt givet sig af med alle den fysiske planlægnings problemer, som han i sin alders syvogfirsindstyvende år stadig er optaget af.

Beretningen om planlægningsarbejdet i Værløse kommune, som Siegumfeldt var knyttet til i en menneskealder, giver et klart billede af de vanskeligheder, der rummes i et sådant arbejde, men også af de muligheder, der findes, når vågne planlæggere sammen med interesserede politikere får lov til at arbejde grundigt med spørgsmålene.

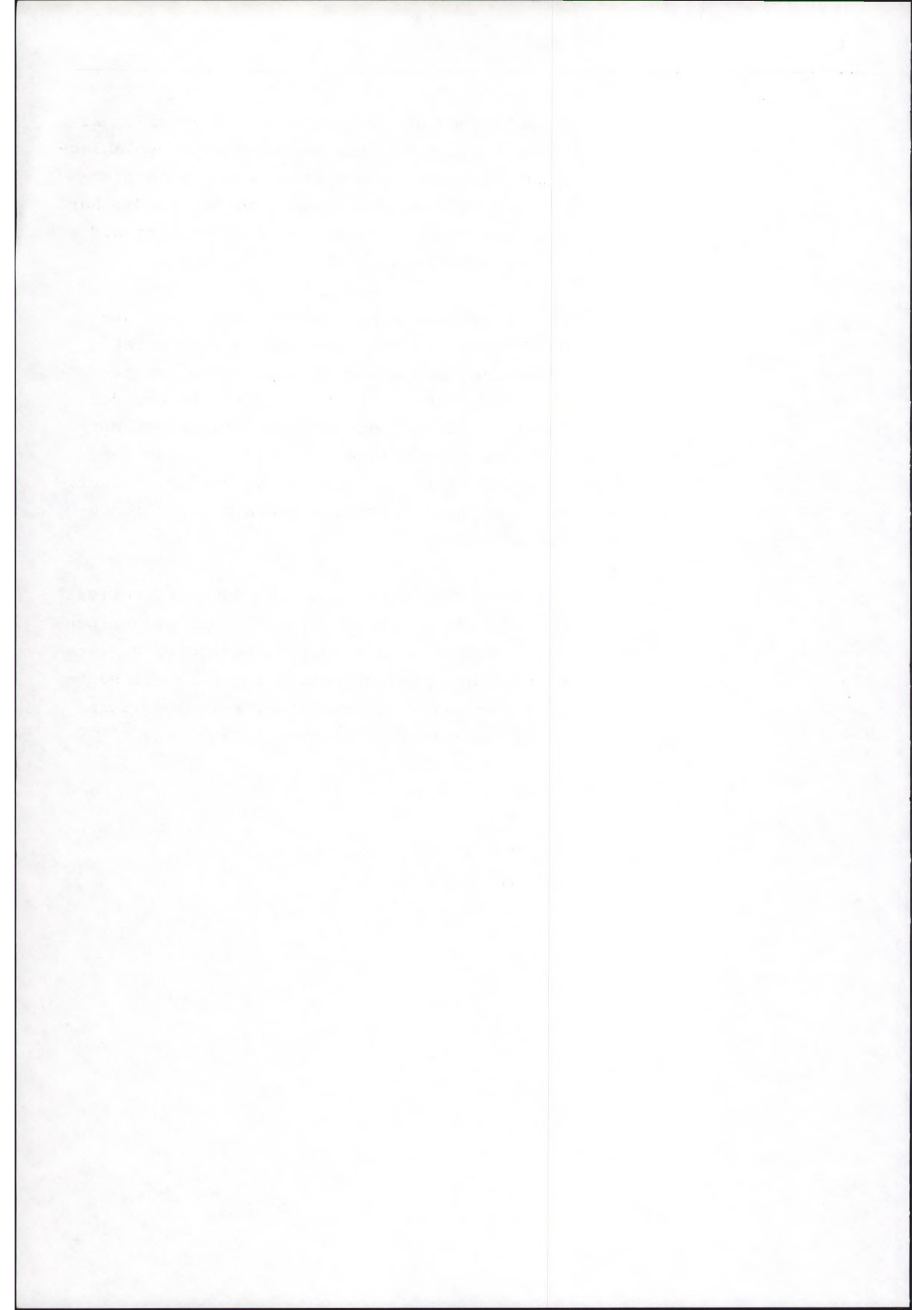
"VÆRLØSE - en kommunes byplanhistorie 1944 - 1974" udgives som hæfte nr. 11 i skriftserien "Byplanhistoriske noter".

Formålet med udgivelsen af disse noter er at bidrage til belysning af den danske byplanlægnings historie i vort århundrede, blandt andet ved at lade planlæggere og andre, der har medvirket selv, fortælle med deres egne ord om den udvikling, de har deltaget i.

Der er således ikke tale om historiske afhandlinger eller om grundigt dokumenteret forskning, men alene om erindringer og personlige opfattelser af de begivenheder, der fandt sted. Det betyder naturligvis, at der kan være forskellige meninger om, hvad der egentlig skete, og skulle det være tilfældet, modtager Byplanhistorisk udvalg gerne meddelelse herom.

Det er udvalgets håb, at de "Byplanhistoriske noter" vil inspirere til, at andre griber pennen, samt at noterne vil kunne udgøre et værdifuldt baggrundsmateriale for eventuel senere forskning - et materiale, som det ellers ville være vanskeligt at tilvejebringe.

For Byplanhistorisk udvalg
Edmund Hansen

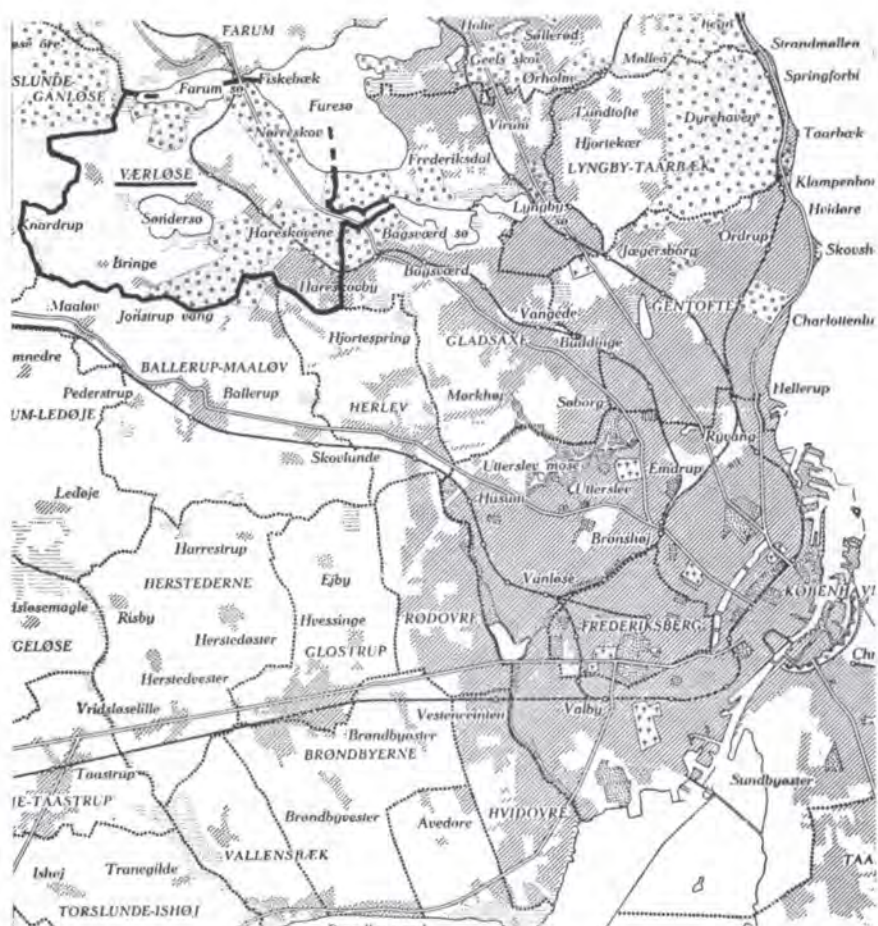

VÆRLØSE - en kommunes byplanhistorie 1944-1974

Opspillet

En dag i 1944 spurgte ingeniør Blixencrone-Møller mig, om jeg kunne tænke mig at være ham behjælpelig med noget byplanarbejde i Værløse kommune.

Da jeg havde stor respekt for Blixencrone og hans arbejde, var jeg både glad og bæret over, at han bad mig om at give ham en hånd med. Og da jeg samtidig havde sommerhus ved Søndersø i Lille Værløse, slog jeg uden betænkning til.

Det var daværende sognerådsformand i Værløse kommune, venstremanden Chr. Hauch - som Blixencrone kendte særdeles vel fra sit arbejde med "Københavnsegnens grønne områder" og "Det grønne udvalg" - der havde bedt ham om at påtage sig planlægningen af Lille Værløse by i samarbejde med ingeniør Engel, der var rådgivende ingeniør for Værløse kommune.

Til trods for, at Blixencrone følte sig stærkt ophængt af sit fredningsarbejde, påtog han sig jobbet - mest, tror jeg, for Hauchs skyld.

Værløse rådede på dette tidspunkt ikke selv over teknisk hjælp til projekteringsarbejder og benyttede sig - som en del andre omegnskommuner, der var i samme situation som Værløse - af ingeniør Emil E. Engel som rådgivende og projekterende ingeniør i tekniske spørgsmål. Og som rådgiver for kommunen havde han allerede tidligere udarbejdet en "byplan" for "Hareskov Villaby" - et af de fire småbysamfund (Hareskov Villaby, Lille Værløse, Kirke Værløse og Jonstrup) i Værløse kommune - og fremsendt denne til Boligministeriet, hvor den trods forskellige forsøg fra Engels side på at få den behandlet videre dog stadig lå ubesvaret.

Det var min opfattelse, at vanskeligheden ved at få sagen til at glide var en af årsagerne til, at Hauch ønskede, at Blixencrone, som han havde stor tillid til, ville påtage sig planlægningen af Lille Værløse i samarbejde med ingeniør Engel.

Det blev derfor Blixencrone, Engel og mig, der gik i gang med planlægningsarbejdet - sådan da - for Engel kunne jo næppe med det medarbejderskab, der var blevet ham så godt

som påtvunget, undgå at føle en vis desavouering fra Værløse kommunes side og blev nok lidt stødt.

Blixencrone følte - tror jeg - en vis aflastning ved, at jeg gik med i arbejdet, og var, håber jeg, lettet; og jeg så hen til en spændende og på flere måder interessant byplanopgave og glædede mig.

Blixencrone og jeg havde begge kontor på Vartov i en af Københavns kommunes byplanafdelinger, der af stadsingeniør Olaf Forchhammer var stillet delvis til rådighed for "egnsplanarbejdet". Her var Blixencrone beskæftiget med "Omegnens grønne områder", medens jeg i mit kontor beskæftigede mig med byens "børneområder" og andre sociale institutionsområder.

Vi havde derfor let ved at kontakte hinanden om "Værløseopgaven", og vi var fra begyndelsen enige om, at forslaget til "Lille Værløse" måtte omfatte en "dispositionsplan".

Engel tænkte mere i retning af en "byplan", der på én gang skulle sætte "alt på sin rette plads" gennem en tinglyst byplanvedtægt. Sådanne kunne loven af 1938 om byplaner* i og for sig godt læses.

*Lov nr. 181 af 29. april 1938 om byplaner suppleret med Indenrigsministeriets cirkulære af 21. oktober 1939

Når Blixencrone fandt på at spørge mig, om jeg ville hjælpe ham med opgaven, tæller det nok med, at jeg som sommerhusbeboer i Lille Værløse og tidligere værnepligtig i Værløselejren kendte området temmelig godt.

Men nu kom jeg til at opleve Lille Værløse på en helt anden måde. Hidtil havde det været en selvfølge for mig, at byen skulle betjene mig med det byudstyr og den service, jeg som som-

merhusbeboer havde krav på. Nu kom jeg pludselig til at sidde på den anden side af bordet og skulle være med til at vurdere den fremtidige helårsbys udformning og dens udrustning med serviceudstyr og funktioner i alle de sammenhænge, der kunne tjene dens vækst og udvikling og gavne beboernes trivsel og velfindende.

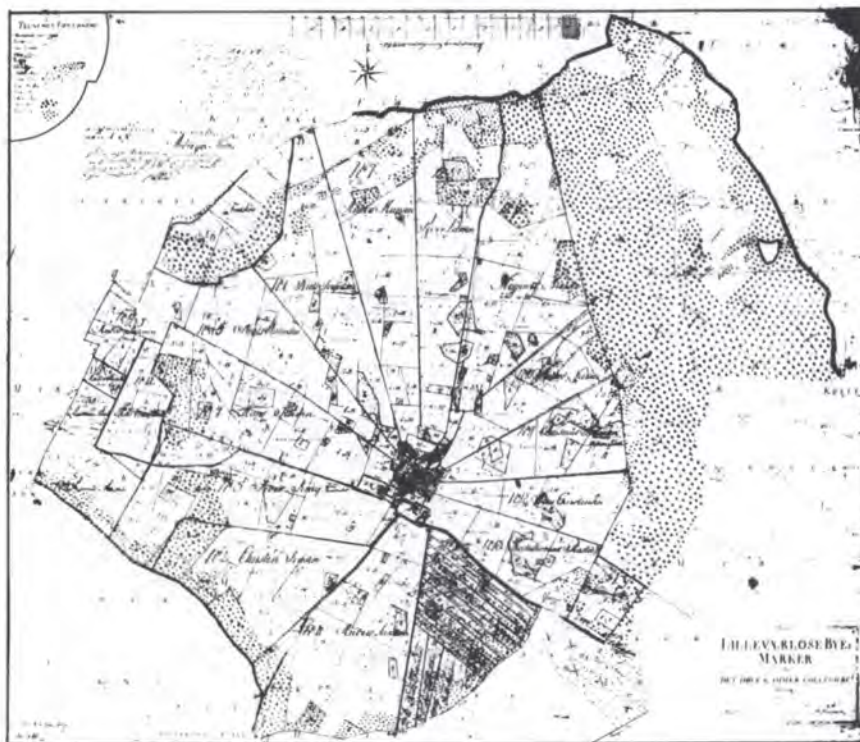

Butik i Lille Værlose
Ca. 1940

Til trods for at den nyere bebyggelse i Lille Værlose, der var opstået efter Slangerupbanens anlæg i 1906, var ret tilfældigt placeret anede man dog gennem de gamle gårdes og huses beliggenhed en oprindelig, velstående sjællandsk landsbys karakteristiske, stjerneformede udskiftningsplan, hvor den gamle bymidte endnu var let opfattelig trods senere tilkomne huses vilkårlige placering.

Det landskabeligt smukke stykke land, som fra gammel tid udgjorde Lille Værloses ejerlav, og som vi anså som det naturlige planlægningsområde, var afgrænset og meget smukt indrammet af sø og skov. Mod syd var det Søndersø og Lille Hareskov, mod øst Store Hareskov og Nørreskov og mod nord Nørreskov og Ryget Skov. Kun mod vest åbnede der sig mellem

Lille Værløse Byes Marker
Matrikelkortet fra 1775

Ryget og sommerhusbebyggelsen ved Søndersø et ca. 1000 m bredt landbrugsbælte, der fortsatte i det bakkede morænelandskab over mod Kirke Værløse. Indbyggertallet var ca. 1000.

Som Blixencrone og jeg vel nok var forberedt på, blev samarbejdet med Engel ikke egentlig positivt. De tanker og idèer, vi arbejdede med, kunne han absolut ikke acceptere, så vi valgte simpelthen at fortsætte med den dispositionsplanidè, vi fandt rigtig.

Inden forslaget blev forelagt Værløse sogneråd, forelagde vi det igen for ingeniør Engel, der stadig indtog en klar negativ holdning til planen, som han derfor ikke ønskede at skrive under på.

Forslaget blev derfor præsenteret for sognerådet alene i Blixencrones og mit navn.

I 1945 - datoen husker jeg ikke nøje - forelagde vi - alle tre - så dispositionsforslaget for sognerådet, som tog pænt imod det.

* se kortbilag til dispositionsplanen for Lille Værløse
indsat bagest i hæftet

Der blev sagt nogle smukke ord om fremstillingsformen og om funktionsopdelingen og dispositionerne i det hele taget, og om at sognerådet ville studere planen nærmere og sætte sig omhyggeligt ind i teksten.

Der blev sagt meget lidt om Engels vægring ved at skrive forslaget under, og efter en almindelig og uforpligtende diskussion gled samtalen over i mere lokalpolitiske bemærkninger. Herunder spurgte Hauch mig, om jeg, når nu sognerådet havde studeret planen nærmere og eventuelt ønskede bemærkninger knyttet dertil, da kunne tænke mig i samarbejde med Engel at gøre forslaget færdigt til fremsendelse til Boligministeriet?

Den højt respekterede sognerådsformand Chr. Hauch, som i lange perioder - for en stor del fra sit skrivebord i hjemmet - styrede kommunens mange forskellige anliggender.

Jeg forestiller mig, at Hauch var helt klar over, at Blixencrone - som jo var den, der helt formelt stod for planens tilblivelse - ikke ønskede at fortsætte med arbejdet, dels på grund af Engels negative holdning til arbejdet, dels på grund af arbejdspresset i "Det grønne udvalg", "Stiudvalget", og hvad det nu altsammen hed; men også for ikke at komme i en konfliktsituation ved på en gang at skulle bære såvel planlægningskasket for kommunen som fredningskasket for staten.

Desuden tror jeg, at Hauch vidste, at jeg havde en ikke ringe del i planens og tekstens udformning.

Jeg måtte svare Hauch, at selvom tilbudet var meget fristende, kunne jeg ikke se nogen mulighed for et fornuftigt samarbejde mellem ingeniør Engel og mig, da vore syn på planlægningen var så diamentralt modsat hinandens. Jeg måtte derfor desværre sige "nej tak".

Så ønskede Hauch at få at vide, om min vægring ved at gå ind i arbejdet alene var bestemt af at skulle samarbejde med ingeniør Engel. Og dette måtte jeg naturligvis bekræfte. Der opstod derved en lidt pinlig pause, hvor Hauch så fra den ene til den anden med et lidt forborgent smil, hvorefter han sagde: "Ja, jeg vil nu bede de herrer ingeniør Engel og arkitekt Siegumfeldt gå uden for døren og prøve på, om De derude alene ville kunne tale Dem tilrette om en ordning, og derefter komme tilbage og meddele os det resultat, De er nået frem til". Og det gjorde vi så.

Den situation, som Hauch havde bragt ingeniør Engel og mig i, var - synes jeg - temmelig grotesk. Her stod Engel og jeg alene uden for mødeværelset og skulle forsøge at komme i kontakt med hinanden. Det lykkedes ikke, dertil var vores syn på planlægningen for forskellig, og efter nogen tids forløb vendte vi tilbage til "dem derinde" og måtte erkende, at vi ikke var kommet hinanden et ord nærmere.

Der blev ret stille, og de fleste af sognerådsmedlemmerne sad tavse og så forlegent ned. Kun Hauch - som måske nok inderst inde havde ventet dette udfald af min og ingeniør Engels samtale, og som skjulte et stille smil over

den temmelig groteske situation, alle var bragt i - i særdeleshed Engel og jeg - sagde med eftertænkning mine: "Ja så".

Max Siegumfeldt

Mødet sluttede med, at ingeniør Blixencrone, ingeniør Engel og jeg blev takket for vor indsats for "planlægningen af Lille Værløse".

Kort efter forelæggelsen fik jeg en officiel henvendelse fra Værløse sogneråd, om jeg kunne tænke mig at være kommunen behjælpelig med at bringe dispositionsplanforslaget i overensstemmelse med de eventuelle rettelser eller bemærkninger, som sognerådet måtte ønske at føje til forslaget, og dermed gøre det klart til fremsendelse til Boligministeriet.

Da der denne gang ikke var vedhæftet betingelser vedrørende samarbejdet med ingeniør Engel, kunne jeg med glæde sige: "Ja tak".

Senere blev jeg så opfordret til at fortsætte som kommunens faste konsulent i byplansager, hvortil jeg også denne gang sagde "ja tak", og blev så hængende der i 30 år.

Udskrift af vedtagelse på kommunalbestyrelsesmødet d. 22. okt. 1948:

"Det vedtoges at forespørge Arkitekt Siegumfeldt, om han vil være villig til at bistå Ingeniørkontoret med Raad og Udtalelser om Byplansager i Værløse Kommune, idet man i bekræftende Fald skal udbede sig en Udtalelse om, i hvilket Omfang Arbejdet vil kunne paatages."

Planlægningens start

Sognerådet i Værløse kom relativt tidligt i gang med byplanvirksomheden. To år efter byplanlovens vedtagelse i 1938 tog man i 1940 fat på planlægningsarbejdet i kommunen.

Inden for kommunens grænser var der fire "samlede bebyggelser", der overvejende tjente boligformål, og som på planlægningens tidspunkt havde følgende omtrentlige indbyggertal: Lille Værløse ca. 1000, Hareskov by ca. 1050, Kirke Værløse ca. 400 og Jonstrup incl. seminarets elever ca. 250.

Kun to af bebyggelserne havde mere end 1000 indbyggere og var derfor efter byplanlovens bestemmelser planlægningsforpligtede. Det var Hareskov by og Lille Værløse.

Værløse kommune 1940
Udsnit af generalstabskort
Mål 1:100.000

Begge bebyggelser var stationsbyer på Farumbanen, som den gang hed "Slangerupbanen". Banen blev indviet i april 1906, efter at man havde arbejdet med planen siden 1890. Oprindeligt blev den foreslået anlagt alene som affaldsbane (latrinbane) for København, og den skulle da have endestation i Lille Værløse og fik navnet "Værløsebanen". Der rejste sig dog ganske hurtigt et ønske om også at gøre banen til en "personbane" og samtidig føre den videre enten i en sydlig linieføring over Kirke Værløse til Ganløse eller i en nordlig over Farum til Slangerup. Resultatet blev altså, at det blev Slangerupbanen, der blev gennemført.

Hareskov By

Det blev med "Hareskov Villaby" (som byen den gang blev kaldt), at sognerådet valgte at starte sin byplanvirksomhed. Dels fordi den som overvejende sommerrekreationsby idyllisk beliggende langs Store Hareskovs sydlige skovbryn var et særdeles attraktivt villaområde, dels fordi den - under forudsætning af en hurtigere og bekvemmere baneforbindelse til København (man talte allerede den gang om Slangerupbanens elektrificering og indføring i Københavns bybanenet) - hurtigt kunne ændre status til "helårsby". Endelig talte det vel også med, at Hareskov by tilsyneladende var en mindre kompliceret byplanopgave at begynde kommunens byplanvirksomhed med, end hvad Lille Værløse ville være.

Hareskov By 1940
Udsnit af målebordsblad
Mål 1:20.000

I årene 1940-41 udarbejdede kommunens rådgivende ingeniør som nævnt et forslag til "Byplanvedtægt for Hareskov Villaby". Den omfattede i hovedsagen en vej- og kloakplan, som med mindre modifikationer fastholdt de ekssi-

sterende anlæg og udformninger. Derudover fastlagde den - med visse ændringer og forudsætninger - de bestående byfunktioners omfang og placering.

Sognerådet, der nok har været en smule usikker overfor den nye planlægningsdisciplin, foranledigede, at Engel søgte råd og vejledning vedrørende det foreliggende byplanprojekt hos "Dansk Byplanlaboratorium". Her anbefalede sekretæren, civilingeniør Vilh. Mallings: - "ud fra de erfaringer, man hidtil havde gjort, at sognerådet vedtog en byplan, efter hvilken man agtede at arbejde; men at man til Indenrigsministeriets godkendelse kun fremsendte en plan (en dispositionsplan)*, på hvilken de fremtidige veje var angivne, og i øvrigt uden andre detaljer, end hvad angik spørgsmål, som krævede hurtig afgørelse. Herved opnåedes en mindre bundethed, end hvis byplanvedtægten i sin helhed søgtes godkendt"-.

* "dispositionsplan" - begrebet var angivet i Indenrigsministeriets cirkulære af 21. oktober 1939.

Ingeniør Engel tog Mallings råd til sig og udarbejdede derefter: "Redegørelse for Dispositionsplan for Hareskov Villaby". Det var i 1943, og den omfattede i hovedsagen en vejplan med ret detaljeret redegørelse for de enkelte veje og stier samt en kortere angivelse af bebyggelsesarternes fordeling, forretningskvarterets placering m.v.

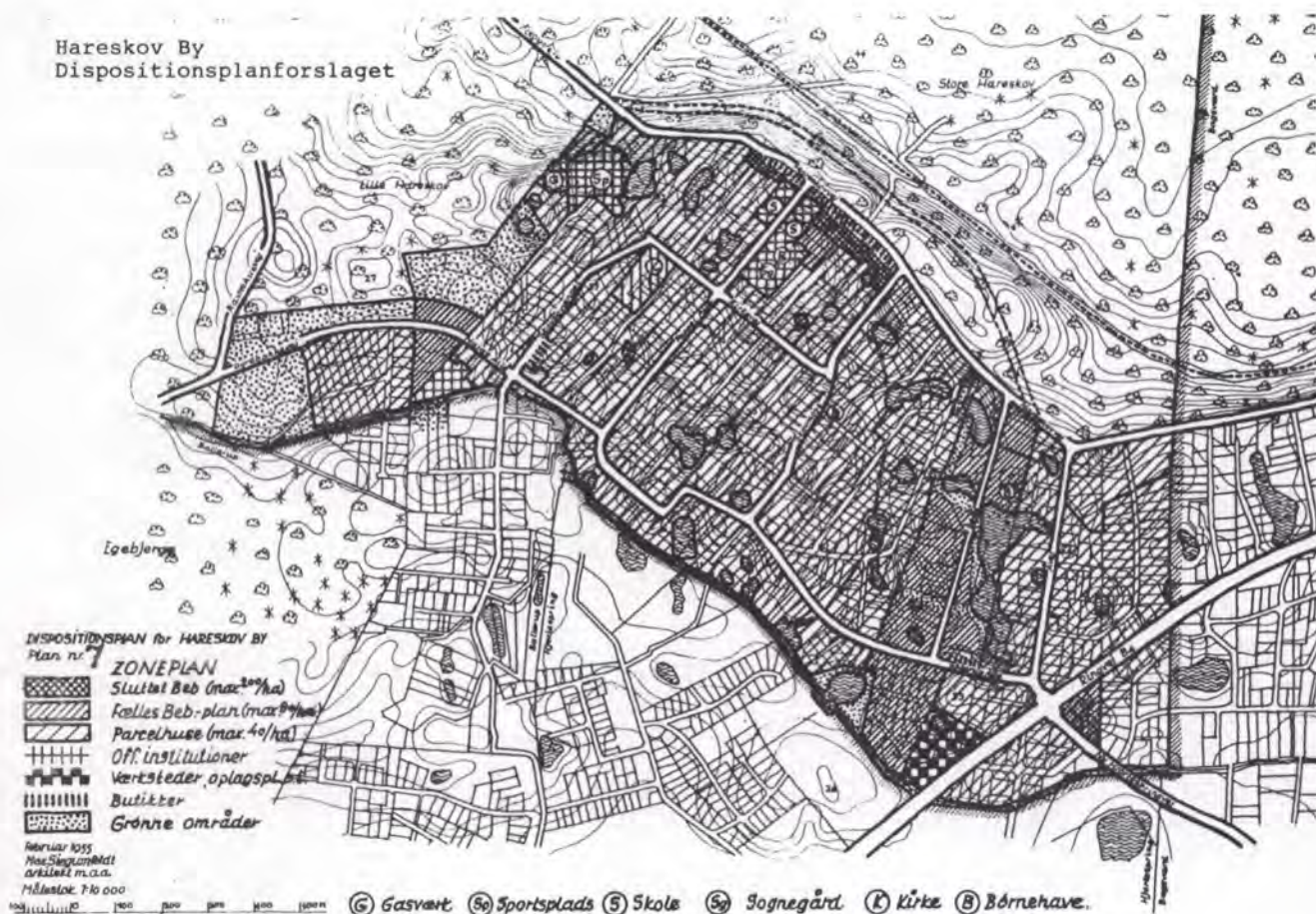
Denne redegørelse blev imidlertid ikke færdigbehandlet inden sognerådsvalget i 1946, hvor socialdemokraten Povl Hansen afløste Hauch som sognerådsformand.

Der blev nu på ny optaget forhandling med Byplanlaboratoriet og Indenrigsministeriets kommitterede i byplansager, hvorefter Engel udarbejdede et nyt, revideret og på visse

punkter også udvidet byplanforslag: "Redegørelse for Dispositionsplan for Hareskov Villaby" af 1951.

Men heller ikke denne plan blev fremmet.

På dette tidspunkt havde jeg jo allerede i flere år været beskæftiget med planlægningsarbejde for Lille Værløse, og jeg blev nu bedt om at gå videre med planlægning af Hareskov by. Og i 1952 begyndte jeg forarbejderne til "Dispositionsplan for Hareskov by".

Planen blev forelagt Værløse byplanudvalg i august 1955 og vedtaget af sognerådet i september samme år.

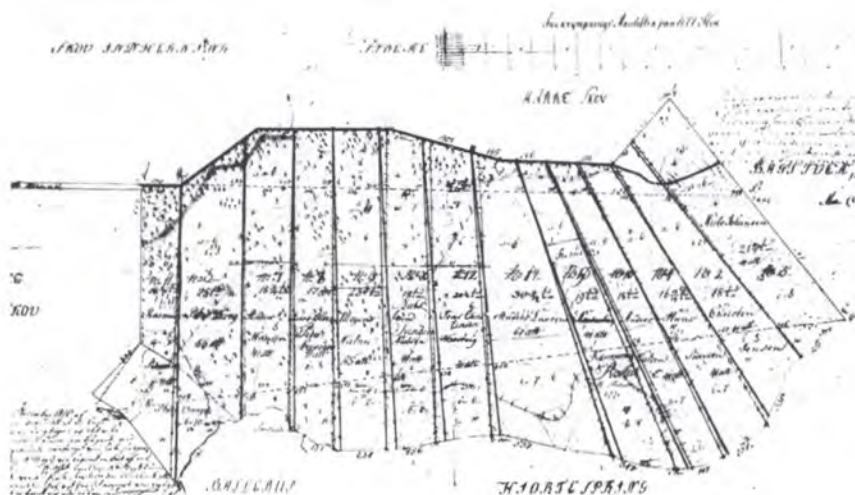
Hareskov by er vokset op på Lille Værløses gamle overdrevarsareal, og vejen, der gennem Hareskoven fører til overdrevet, er fra gammel tid kaldt "Fægyden", et dejligt minde om,

at bønderne fra Lille Værløse ad denne vej drev deres kvæg til overdrevet ved Store Hareskov.

Fægyden i 1907

Fægyden fortsætter i "Gammel Hareskovvej" langs skovindhegningen i sydkanten af skoven. Det er langs denne vej, at bydannelsen har bredt sig ned over det stærkt kuperede terræn, der med en mængde småsøer og mindre vandløb (et typisk dødislandskab) sænker sig mod syd til Tibberup å, der er den sydlige begrænsning af Hareskov by, og samtidig Værløse kommunes grænse mod Ballerup og Herlev kommuner.

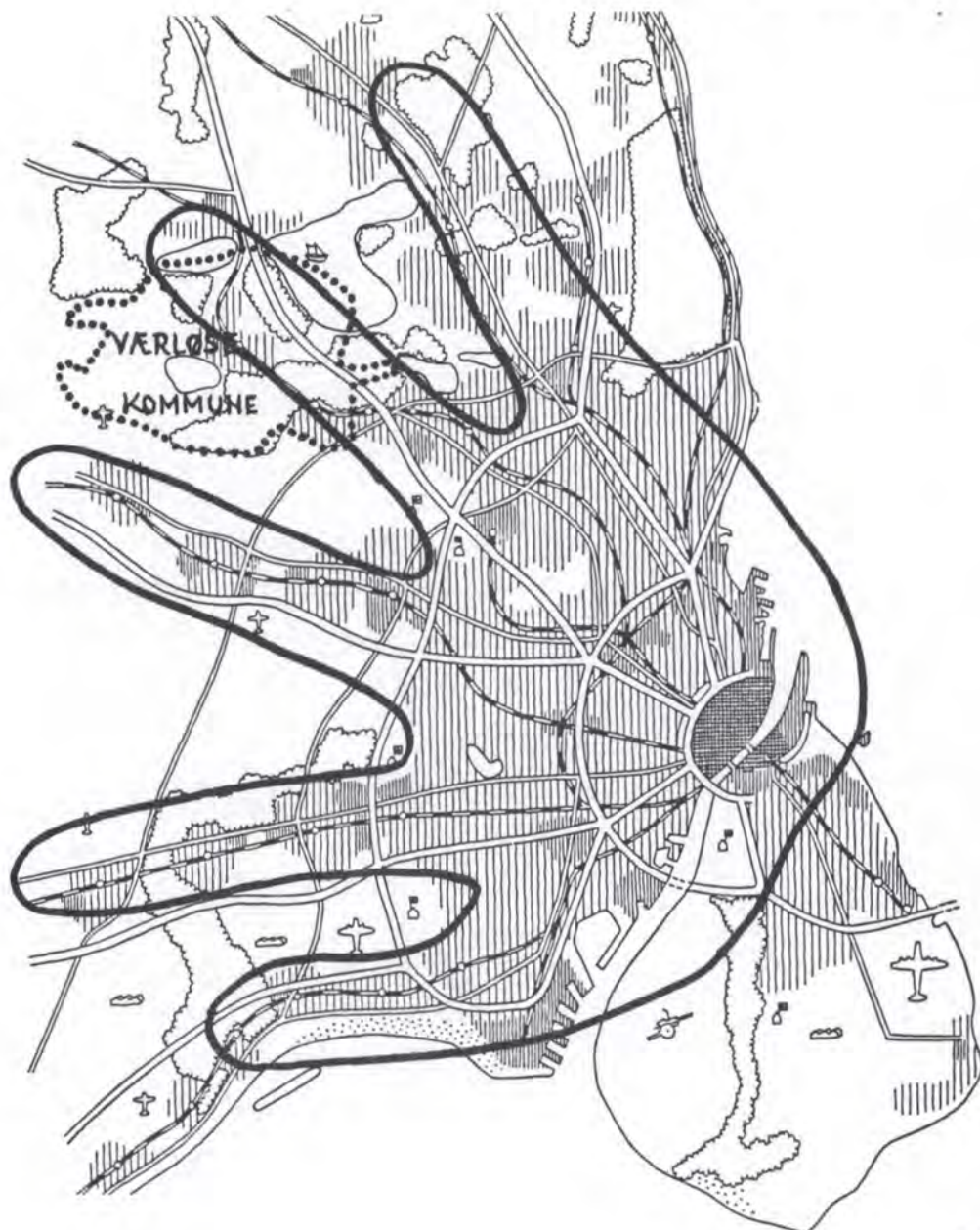

Lille Værløse Overdrev
Udskiftningskortet fra 1810

I forbindelse med udskiftningen af Lille Værløse omkring 1775 blev også overdrevet udskiftet. Det skete i form af lange smalle lodder,

Dispositionsplanen

De intentioner, som dispositionsplanen for Hareskov by først og fremmest byggede på, var at værne om byens naturværdier og drage omsorg for, at dens egenart blev forstyrret mindst muligt samtidig med, at udviklingen blev ledet i retning af en velfungerende helårsby med en fornuftig tilknytning til det københavnske storbysamfund. Jeg tænkte her på en nemmere og mere bekvem jernbaneforbindelse til Københavns bybanenet og på en forbedring og udbygning af det lokale vejnet og dets tilslutning til "Fingerplanens" overordnede ra-

Værløse kommune
i "Fingerplan"-systemet

dialvejsystem. Men mine bestræbelser gik også ud på at gøre byen bedre og mere spændende at leve i ved bl.a. at søge de kulturelle og fysiske beskæftigelsesmuligheder forbedret, så langt det ad byplanmæssig vej var gørligt.

Endelig sigtede dispositionsplanen også på at gøre byen nemmere at administrere både byplanmæssigt og byggelovsmæssigt, idet den ret tilfældige udparcellering og bebyggelse, der allerede i vid udstrækning havde bestemt byens geografi og langt henad vejen også fastlåst dens fysiske struktur, havde gjort den besværlig for kommunens embedsmænd at håndtere.

Denne i 1955 af sognerådet godkendte dispositionsplan blev fremsendt til Boligministeriet i januar 1956 og godkendt af ministeriet i maj 1959 med visse forbehold, som både byplanudvalg og sogneråd tog stilling til og godkendte samme år.

Jeg har fremhævet, at Hareskov by for en stor del skylder den smukke og særprægede natur, der omgiver den, sin tilblivelse. Men de omfattende udstykninger, som i vid udstrækning var blevet bebyggede, inden planlægningen af byen blev påbegyndt, bredte sig på en helt banal og ganske ufølsom måde hen over det meget levende landskab, som var det fladt som en pandekage.

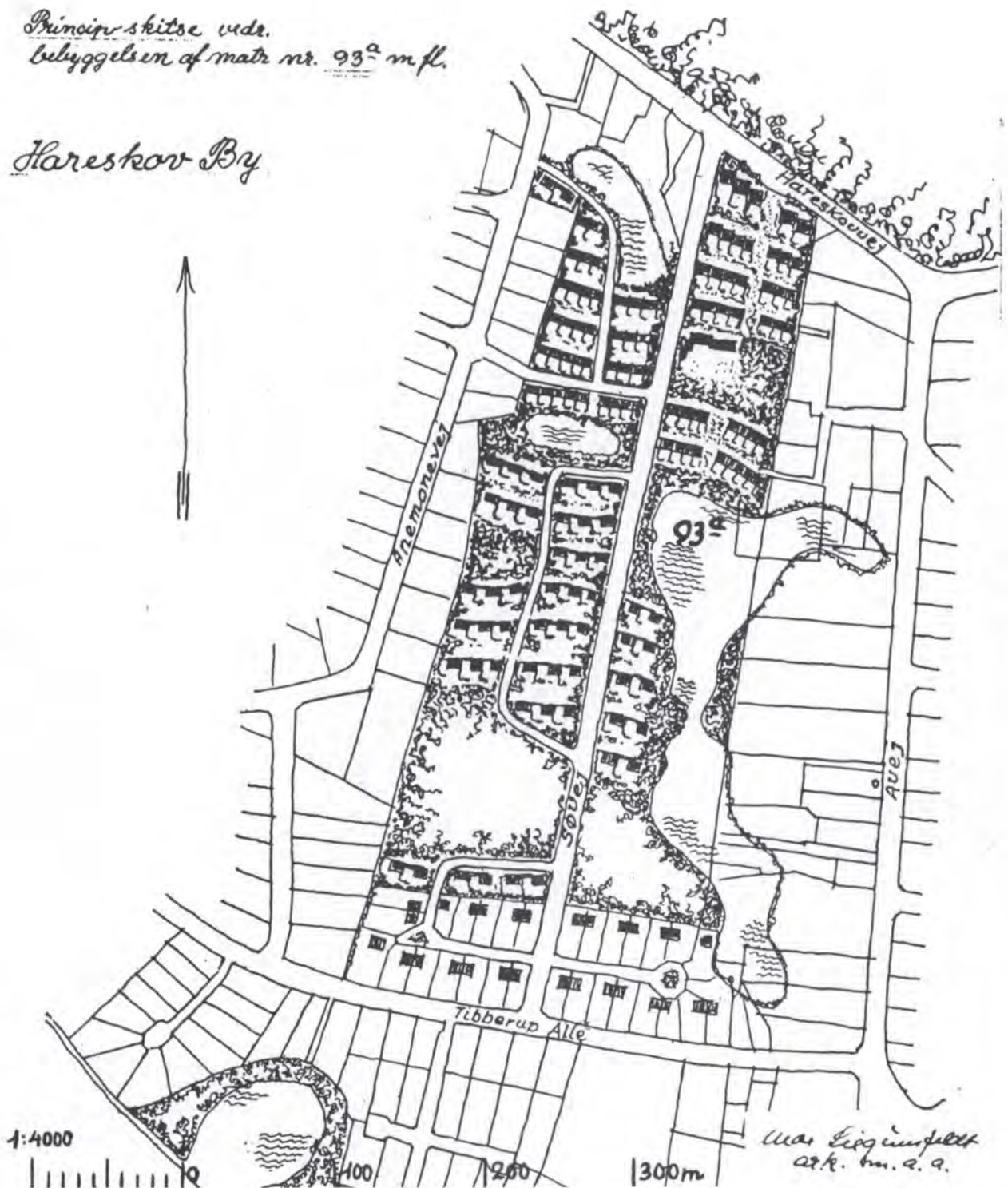
Selv hen over søarealerne var udmatrikuleringen skredet frem - uden hensyn til vandarealernes størrelse og form - og uden at tage de enkelte matrikelnumres bebyggelsesmuligheder i betragtning. Da vandarealet jo skulle medregnes ved beregningen af den enkelte grunds bebyggelige areal, kunne enkelte grundejere,

forståeligt nok, finde på at opfylde dele af deres søareal for at skaffe "land" nok ikke alene til hus, men også til have.

De skadelige naturmæssige følger, sådanne handlinger affødte, havde sognerådet i de fleste tilfælde kun ringe mulighed for at gribe ind overfor.

*Principskitse vedr.
bebyggelsen af matr. nr. 93^a m.fl.*

Harekov Bry

Det kunne frygtes, at denne og andre former for voldtægt af de landskabelige kvaliteter ville brede sig til de få endnu ikke udparcellerede arealer. Både for at forhindre dette og for at sikre særlig ømtålelige områder, der kunne blive truet af lignende uheldige udstykningsforetagender, var det nødvendigt at udarbejde udstyknings- og bebyggelsesplaner med regulerende servitutter på arealer, der endnu lå uudnyttede hen. For eksempel omkring Søvej.

Lille Værløse dispositionsplan

Lille Værløse 1940
Udsnit af målebordsblad
Mål 1:20.000

* se kortbilag indsat
bagest i hæftet

"Forslag til dispositionsplan for Lille Værløse i Københavns amt"* blev, som jeg har nævnt i "opsillet", forelagt Værløse sogneråd i 1945.

Efter at være blevet behandlet i det daværende sogneråd og - efter sognerådsvalget i 1946 - også gennemset og behandlet af det nynedsatte byplanudvalg blev dispositionsplanen fremsendt

til "Ministeriet for byggeri og boligvæsen" i oktober 1948.

I mellemtiden - kort efter det kommunale systemskifte i 1946, hvor socialdemokraten Povl Hansen afløste venstremanden Chr. Hauch som sognerådsformand - havde kommunen i 1947 etableret en "teknisk afdeling" med henholdsvis kommuneingeniør Poul Panduro og bygningsinspektør N. Ottar Hansen i spidsen.

Det var en meget stor støtte for mig som byplankonsulent for kommunen, at der nu var lokale teknikere på stedet, der kendte området, og som jeg kunne diskutere de praktiske vanskeligheder med, som vi uvægerligt måtte rende ind i.

Navnlig fik vi, efter at ingeniør Erik Middelboe i 1952 afløste ingeniør Panduro som kommuneingeniør, en meget åben og frugtbar form for diskussion af såvel praktiske planlægningsproblemer som mere teoretiske byplanidéer.

Dispositionsplanen for Lille Værløse gik i korthed ud på, at den gamle i stjerneform udskiftede landsby, der efter Slangstrupbanens åbning i 1906 var blevet stationsby og var begyndt at vokse, nu måtte betragtes som en kommende forstadsby inden for Københavns indflydelsessfære. I en sådan position måtte Lille Værløse være forberedt på at skulle optage en del af den befolkningstilvækst, som Københavns statistiske kontor - med udgangspunkt i folketællingen i 1945 - havde forudberegnet til 200.000-300.000 personer.

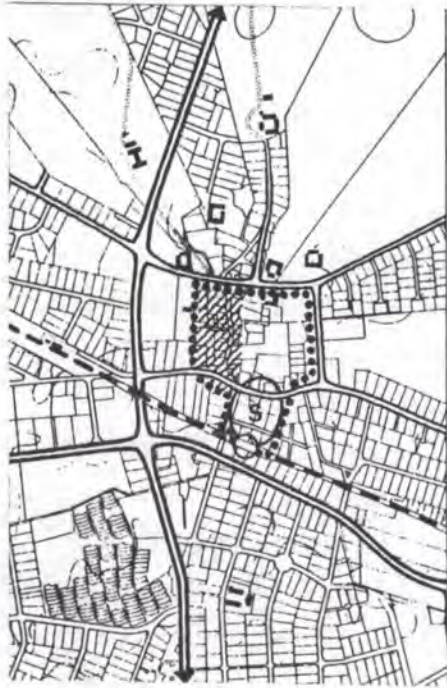
Da selve København blev betragtet som udbygget, stod det os klart, at tilvæksten - uanset, hvilket af de to befolkningstal der blev

benyttet - måtte blive placeret i forstadsbebyggelserne, og mest naturligt i bebyggelser, der som Lille Værløse var mest attraktive. Og da samtidig Slangstrupbanens forventede overgang til DSB med en mulig indføring til Københavns bymidte (tiltrådt i princippet af Københavns kommunalbestyrelse i 1922) ville indebære en både hurtig og bekvem forbindelse med byen, kunne vi med en vis rimelighed forvente, at Lille Værløse måtte blive et foretrukket område af mange boligsøgende.

Hovedsigtet med dispositionsplanen blev derfor at planlægge en by, som det var nemt at komme frem og tilbage til, var god at bo i, bekvem at leve i og overskuelig at administrere. Det krævede, at vi først og fremmest fik kontrol med byens temmelig tilfældige vækst, bl.a. ved at få hold på de sporadiske parcelhusudstyknings, der allerede var i gang på nogle af de gamle bøndergårdes jorder, så de forskellige arealer (matr.nr.e) kunne indgå i en samlet plan med en rimelig fordeling af bebyggelsesarter.

Af de ca. 350 ha, dispositionsplanen omfattede, udgjorde den eksisterende bydannelse af de allerede udstykkede jorder omkring 50% af hele planlægningsområdet. Vore intentioner gik nu ud på at gøre Lille Værløse til en by med lav bebyggelse - villa eller parcelhuse i 1-1½ etage (udnyttet tagetage). For dog at give tilflyttere, som ønskede at bo i lejlighed, mulighed for at slå sig ned i byen, og for også at give byen en markant profil, blev der omkring den gamle bymidte, der havde den højeste grundværdi (op til 4 kr./m²), reserveret areal til etagebebyggelse med bycenterfunktioner (forretningsstrøg, liberale erhverv med tilknytning til butikslivet samt mulighed for mindre værkstedsfunktioner).

Lille Værløse bycenter
Skitseforslag

I tilknytning til bycenterområdet foreslog vi, at der blev reserveret et område for offentlige institutioner - rådhus, kirke, bibliotek, sportsanlæg o.l. - der samtidig kunne åbne byen mod Nørreskov og det 300 m brede skovfredningsbælte, som vi ønskede friholdt for bebyggelse.

Et mindre industriområde var allerede under udvikling i den vestlige udkant af byen langs vejen til Kirke Værløse. Vi fandt hverken principmæssig eller funktionsmæssig nogen motivering for, at der skulle tilføres byen en større eller mindre industrivirksomhed, så i dispositionsplanen foreslog vi kun en mindre forøgelse af arealet, som kunne give området en rimelig geografisk afrunding. - Vi havde på dette punkt Fingerplanens idé om industriens placering "i randen af den sporvogsbetjente by" i tankerne. Et muligt fremtidigt behov for et mere omfattende industriareal måtte i al fald søges uden for Lille Værløses planlægningsområde.

Udbygningstakten i dispositionsplanens byggeområder var afhængig af arealernes afvandingsmuligheder, og dette ville efter teknikernes beregning - på grund af terrænformerne - kræve tre forskellige recipientmuligheder med hvert sit kloakopland. Af disse tre oplande kunne kun det ene - det, der blev afvandret over rensningsanlægget ved Søndersø - bebygges. Til gengæld skulle det betjene ca. 2/3 af hele byområdet.

I de to andre kloakoplande - Farumsø-oplandet og Furesø-oplandet - var der kun påbegyndt en midlertidig vejkloakering, da der på dette tidspunkt endnu ikke fandtes helårsbeboelse i de to oplande.

SLANGERUP BANEN

Slangerupbanen.
Pjecen fra 1906

I de forestillinger, vi havde om Lille Værløse som en venlig boligby i et naturskønt udflugtsområde, spillede Slangerupbanen en både trafikmæssig og turist- eller udflugtsmæssig rolle. Det havde banens repræsentantskab selv stærkt fremhævet ved - allerede ved banens åbning i 1906 - at udsende en "Piece om Slangerupbanen", der på tysk, engelsk, fransk og dansk lovpriste Slangerupbanens udflugtsmæssige yndigheder. Også den af Dansk Byplanlaboratorium i 1936 udsendte betænkning, "Københavnsegnens grønne Områder" beskæftigede sig ganske naturligt med banen som "udflugtsbane" og foreslog to nye holdepladser anlagt, en ved Ryet Skov i Lille Værløseområdet og en ved Farum Lillevang i Farum kommune. Og man bemærkede særligt, "at for den foreslåede Holdeplads ved Ryet Skov bør der udarbejdes en Bebyggelsesplan, således at Søbredden (Farumsø) og Skovbrynene holdes frie".

Inspireret heraf foreslog vi i dispositionsplanen at anlægge en udflugtsholdeplads ved Ryet Skov samtidig med, at vi foreslog Lille Værløse station flyttet mod øst til skæring med Fiskebæk-Ballerupvejen og Syvstjernens holdeplads flyttet mod vest til skæring med Braadervej.

Vejtrafikken til og fra Lille Værløse blev i hovedsagen båret af den gamle øst-vestgående vejforbindelse Lille Værløse - Kirke Værløse og den nyere nord-sydgående Fiskebæk - Ballerupvej, der skærer hinanden lidt vest for den gamle bymidte.

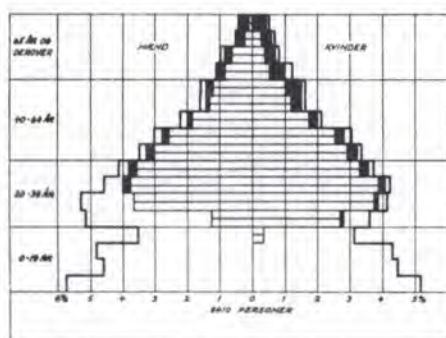
Selv om den betydelige radialfærdsel fra København - den gang over Farum-Slangerup - gik uden om Lille Værløse, førte den øst-vestgående vejforbindelse "Lille Værløsevej" en ikke

ringe færdsel, som hovedsagelig stammede fra grusgrave, tørvemoser, teglværker m.m. fra Kirke Værløse- og Ganløseområderne. Da vejen på en strækning gennem Lille Værløse var ret uoverskuelig, fandt vi det nødvendigt at foreslå en udretning af denne strækning.

For yderligere at aflaste og lette trafikken gennem byen indeholdt dispositionsplanen også et forslag om en forlængelse af Kirke Værløsevej syd om bymidten med tilslutning til Hareskovvej, så denne kunne føre en del af trafikken fra Kirke Værløseområderne uden om byen mod København.

En ringvej, der skulle forbinde Lille Værløsevej med Fiskebækvej langs skovfredningsbæltet mod Nørreskov og virke som opsamlervej og begrænsning af bydannelsen mod øst, gav os en hel del besvær. Sognerådet ønskede af økonomiske årsager, at ringvejen kunne betjene en tosidig udstykning i stedet for den ensidige, som vi foreslog. Vi fik den dog gennemført som ensidig.

En forsvarlig arealfordeling i dispositionsplanen måtte bygge på en befolkningsprognose for hele kommunen. Det, vi navnlig havde brug for at se, var tendenserne for befolkningstallet og ikke mindst børnetallenes bevægelser i de kommende år, så vi på en rimelig måde kunne vurdere det fremtidige servicebehov og reservere tilstrækkeligt areal for offentlige formål, såvel administrative som sociale og kulturelle. I den forbindelse var arkitekt Karen Klixbülls beregninger over befolkningens udvikling og dens numeriske bevægelser i Værløse kommune til stor hjælp. Beregningerne, der byggede på en opgørelse af eksisterende og fremtidige boligenheder med familiestørrel-

ser, der differerede efter enhedernes alder, størrelse, placering m.v., førte til et muligt fremtidigt befolkningstal på minimum 27.000, maksimum 30.000.

Afsnittet om reservering af arealer til offentlige formål var vel nok det, der skabte mest diskussion i sognerådet, og da især, hvor det drejede sig om at skulle reservere areal til rekreativ anvendelse - eventuelt legemuligheder for børn. Mange, måske de fleste af sognerådsmedlemmerne var barnefødte i Værløse eller havde levet der en stor del af deres tilværelse og havde svært ved at forestille sig, at der kunne opstå et behov af sidstnævnte art - man havde jo det hele liggende lige uden for døren.

En anden sag var at reservere areal til idræt, det blev ganske venligt modtaget.

Dispositionsplanen blev, som tidligere nævnt, fremsendt til Ministeriet for byggeri og boligvæsen i oktober 1948, og efter forudgående forhandling med den kommitterede i januar 1951 meddelte Boligministeriet allerede i maj samme år, at det var sindet at godkende forslaget under visse forudsætninger.

KRONIKEN:

FORFATTEREN *Ove Brønnum* skriver om Slangstrupbanen, der med uheldige resultater er blevet statsbane, og om demokratiet, der trænger til at blive decentraliseret.

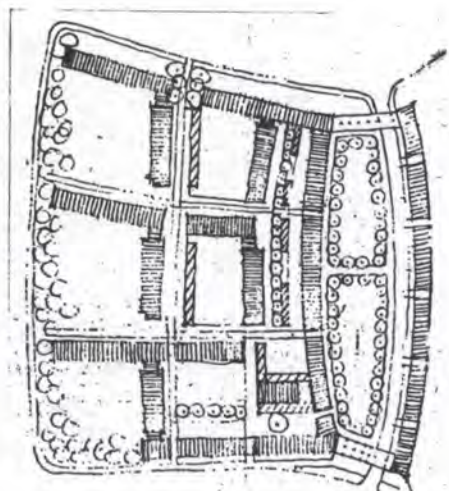
Boligministeriets første forudsætning gjaldt Slangstrupbanen og gik ud på, at der skulle etableres enighed mellem sognerådet og DSB om en fremtidig stationsplacering og om antallet af vej- og stiskøringer ude af niveau med banen.

Om baneforholdene var det bestemt ikke nemt at forhandle med overingeniør Thorning Christensen fra DSB. Man havde jo først lige overtaget banen og havde derfor endnu ikke fundet sine egne ben i banesagen. Det blev derfor en

årelang og også træg forhandlingshistorie, der først år senere blev forhandlet på plads.

Ministeriets næste forudsætning handlede om vejspørgsmålet, navnlig om Kirke Værløsevejs foreslåede forlængelse syd om bymidten. Det forlangte ministeriet forelagt Københavns amt.

Nu var hele dispositionsplanens vejsystem på forhånd drøftet med både Amtsvejinspektoratet og Vejdirektoratet samt med den kommitterede, så vi havde en ganske naturlig kontakt med alle disse myndigheder. Det var derfor ikke nye problemer, vi skulle til at diskutere med dem, så det voldte ingen vanskelighed, at blive enig med myndighederne om vejspørgsmålene.

Lille Værløse bymidte
Bebyggelsesplanskitse

Så ønskede ministeriet også, at sognerådet udarbejdede en samlet bebyggelsesplan for området langs bygaden (bymidten) og søgte den gennemført som en "partiel byplan".

Gennem hele planlægningsarbejdet havde vi behandlet området omkring den gamle landsbymidte som et samlet hele. Men byudviklingsplanen af 1951 placerede ikke desto mindre en del af området i yderzone. Såvidt jeg erindrer, var det en følge af den ret besværlige afvandingsplan, som kommunens teknikere på det tidspunkt stadig arbejdede efter.

For at få området overført til inderzone ligesom den øvrige del af bymidteområdet udarbejdede vi, på foranledning af den kommitterede, en "partiel dispositionsplan" for området. Planen blev suppleret med en foreløbig bebyggelsesplan, som blev behandlet og godkendt af sognerådet i 1957. Begge planer blev godkendt af Boligministeriet i januar 1958.

Den endelige bebyggelsesplan for bymidten, hvortil jeg havde god hjælp af arkitekt Knud Svensson, der på det tidspunkt var min medarbejder på Københavns rådhus, blev fremsendt til Boligministeriet i april 1959.

Boligministeriets godkendelse

Den kommitteredes bemærkning til planen lød på, at man intet havde at indvende mod, at sognerådet arbejdede videre efter denne plan, idet man går ud fra, "at planen ikke fraviges uden Boligministeriets samtykke, og at sognerådet om fornødent er villig til at sikre bebyggelsesplanen gennemført ved nedlæggelse af et foreløbigt forbud i medfør af byplanlovens § 9."

Boligministeriets øvrige 3 forudsætninger for dispositionsplanens godkendelse gik dels ud på at koordinere planlægningsrådets grænser med byudviklingsplanens zonegrænser, dels på at sikre parkeringsmuligheder ved bymidten, eventuelt ved partiel byplan. Og endelig skulle bebyggelsesgraden i boligområderne ændres for arealer, der kun måtte bebygges med indtil 2 etager, fra 1/4 til 1/6 af grundens nettoareal.

Nu blev zonegrænserne jo fastlagt i byudviklingsplanen for Københavnseggen og var sammenfaldende med grænserne for hele planlægningsområdet. Der blev dog ved senere lejligheder ændret i de enkelte områders status, ligesom også senere reguleringer og udvidelser af planlægningsområdet krævede zoneændringer. Sådanne ændringer kunne naturligvis kun finde sted med den kommitteredes og Byudviklingsudvalgets medvirken.

Parkeringsspørgsmålet i bymidten hang uløseligt sammen med bymidtens udformning og blev løst som et led i bebyggelsesplanen.

De bebyggelsesgrader, som Boligministeriet påtalte i sin godkendelsesskrivelse, svarede ganske til bestemmelser i bygningsreglementet, der i mellemtiden var blevet vedtaget af sognerådet, og som bygningsinspektoratet administrerede efter.

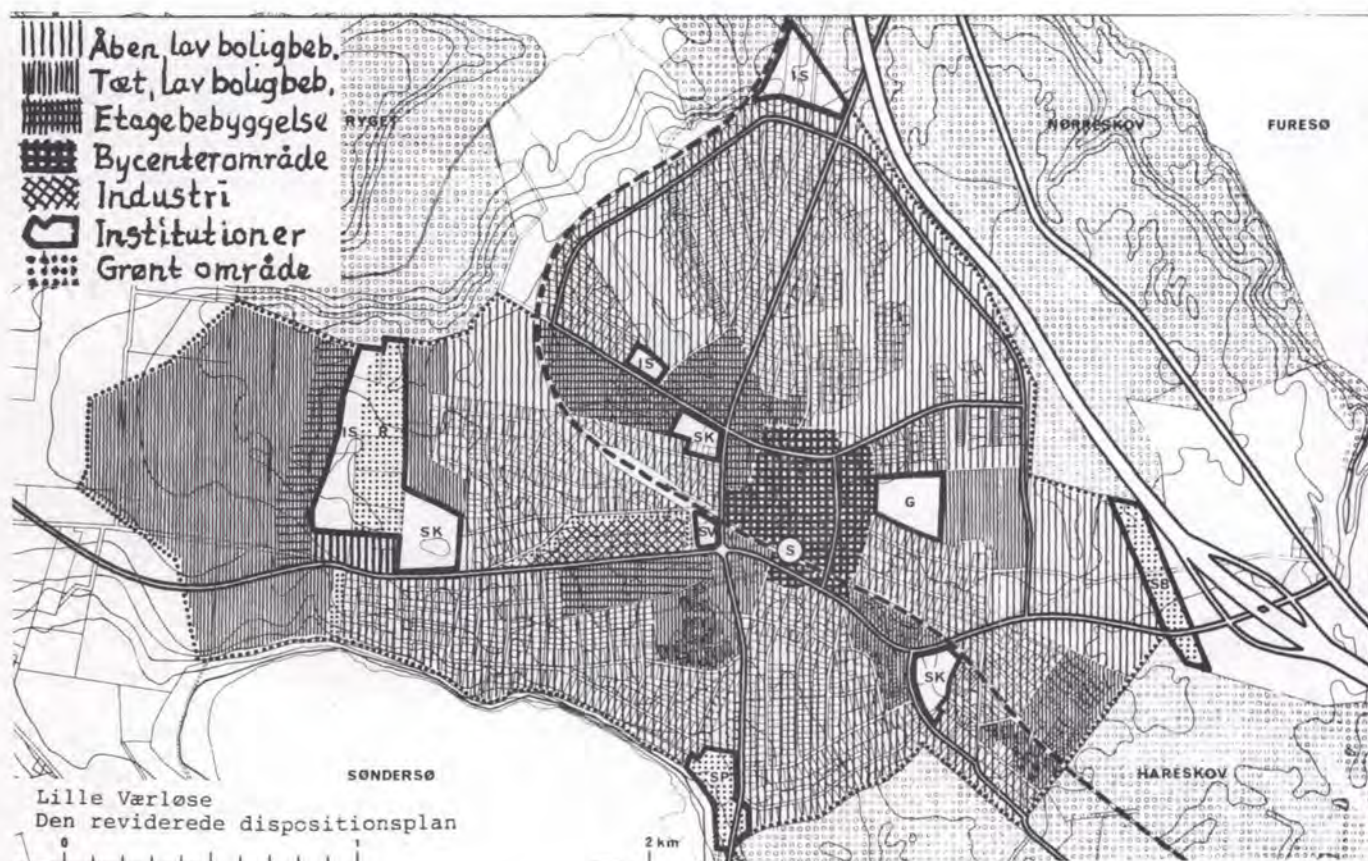
De af Boligministeriet opstillede forudsætninger for en godkendelse af dispositionsplanen kunne derfor - bortset fra bane- og stationsspørgsmålet, der af tidligere nævnte grunde ikke kunne opfyldes straks - uden vanskelighed besvares bekræftende. Og dermed var dispositionsplanen i virkeligheden i hus og planens realisering ved at være i gang.

Dispositionsplanens revision

I dispositionsplanen pegede vi på, at det ville være praktisk, om planen med få års mellemrum blev taget op til gennemgang, dels for at nye medlemmer af byplanudvalget kunne blive fortrolige med den, dels for at få lejlighed til at revidere den i tide og derved holde den levende. Og planen blev da også, i samarbejde med Værløse kommunes tekniske forvaltning og administration og under skiftende medvirken af arkitekterne Søren Stenz og Karen Klixbüll samt tegneren Henrik Beenfelt, revideret i årene 1954, 1958, 1963 og 1970.

Ved disse revisioner, hvor de af sognerådet eller kommunalbestyrelsen gennem årene vedtagne dispositioner blev registrerede, og hvor oprindelige visioner og nye idéer kunne

mødes og brydes, skete der i virkeligheden ingen ændring af selve dispositionsplanens hovedstruktur. Der skete visse udvidelser af planlægningsområdet, både mod øst og mod vest, og banens endelige fastlæggelse ændrede stationsfordelingen, så Lille Værløse station alene kom til at dække hele byområdet. Kloakforholdene blev forenklet, så byområdet nu i sin helhed bliver afvandet over rensningsanlægget ved Søndersø.

Generalplanen

Byudviklingen i Københavnseggen forløb med langt større hastighed, end byudviklingsplanen af 1951 havde forudset, og de omegnskommuner, der var S-togs-betjente, var derfor allerede ved slutningen af halvtredserne næsten fuldt udbyggede, så nu var det de kommuner, der var svagere kollektivt betjent, der stod for tur.

Som et af de attraktive bosætningsområder med svag kollektiv trafikbetjening noterede man nu i Værløse kommune en stigende strøm af tilflyttere og et tilsvarende pres på boligområderne.

Også på industriarealer var presset blevet særdeles mærkbart. Og for at kommunen derfor ikke skulle blive tvunget ud i uønskede arealdispositioner, der meget nemt kunne modvirke den af byplanudvalget godkendte zonedeling og egnsplanens (Fingerplanens) målsætning, påpegede jeg overfor sognerådet, at tidspunktet til at forberede en planlægning i større geografisk målestok - ja, for hele kommunen under et - nu var inde.

Sognerådet fandt forslaget fornuftigt, da man allerede ved presset på industri- og erhvervsarealer måtte erkende, at de hidtil reserverede arealer var langt fra tilstrækkelige. Dog var sognerådet af den bestemte opfattelse, at de enkelte arealer ikke måtte overskride en sådan størrelsesorden eller udlægges på en sådan måde, at kommunen ikke til enhver tid kunne være medbestemmende med hensyn til de tilflyttede eller nyopdunkede virksomheders art og omfang.

Det var derfor vigtigt for sognerådet at få et fornuftigt skøn over, hvilken arealmæssig, beskæftigelsesmæssig og også økonomisk position erhvervsvirksomhederne fremtidigt skulle indtage i kommunen, og hvor arealerne rent geografisk kunne placeres.

Jeg blev derfor af sognerådet anmodet om at udarbejde et program for, hvorledes et sådant planlægningsarbejde kunne gribes an. Og dermed var der jo så lagt op til en udarbejdelse af et forslag til en "Generalplan for Værløse kommune".

* se kortbilag C
indsat bagest i hæftet

Idé og oplæg

Min tanke med generalplanen var at tilvejebringe et materiale, der i tekst og planer skulle omfatte og beskrive kommunens samtlige arealressourcer, deres karakter og øjeblikkelige status - vi måtte naturligvis her se bort fra "Flyvestation Værløses" ca. 420 ha store militære område.

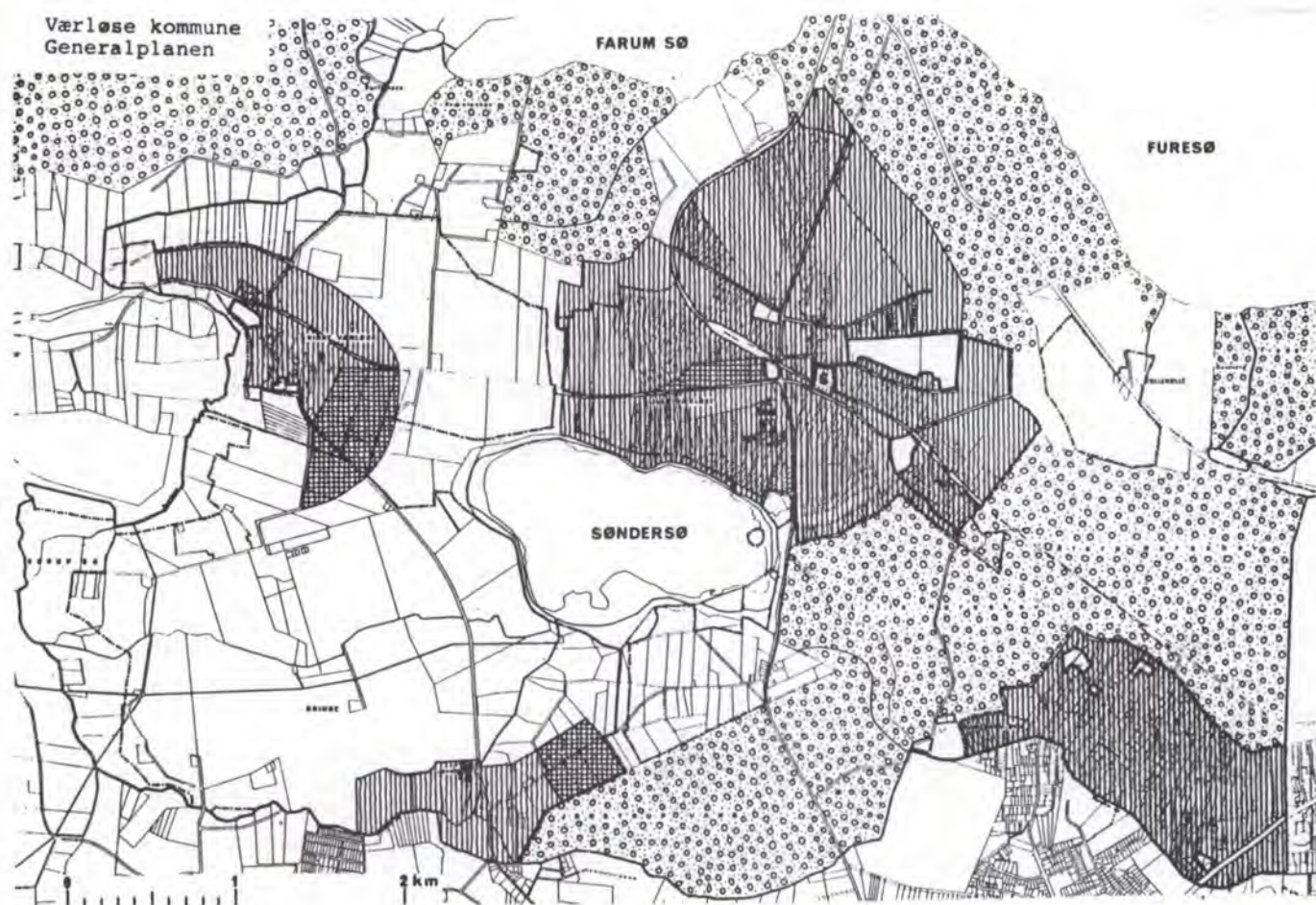
Ud fra et sådant materiale ville det være muligt at danne sig et almindeligt overblik over de muligheder, kommunen rummede, for at kunne dække de nuværende og de fremtidige byområders potentielle arealbehov. Samtidig så jeg planen som et særdeles nyttigt instrument for den kommunale investeringspolitik.

Både sogneråd og administration ønskede imidlertid, at jeg først og fremmest udarbejdede foreløbige anvendelsesplaner for områderne omkring Kirke Værløse og Jonstrup. De kommunale forvaltninger kunne derved få visse retningslinier at disponere efter, idet der her var opstået et lokalt pres både på boligarealer og på arealer til lettere industri, så planerne var at betragte som forarbejder til senere dispositionsplaner.

Programudkastet blev forelagt sognerådet i november 1960, og det gik ud på at sætte en planlægning i gang i 3 etaper med et slutafsnit om planens gennemførelse, efterlevelse og sikring.

1ste etape skulle bestå i udarbejdelse af en skematisk plan for hele kommunen - d.v.s. en grov rekognosceringsplan - der dækkede områdets topografiske og botaniske særegenheder,

og en geografisk oversigt over arealernes fysiske anvendelse. Derved kunne man med nogenlunde sikkerhed pege på de arealer, der måtte betegnes som ubebyggelige, og de, som det af fysiske eller af andre grunde ville være urimeligt at søge gjort bebyggelige.

Planen skulle samtidig vise, hvilke områder der allerede var i permanent anvendelse (landbrugsarealer, gartneriarealer, grusgrave o.l.) eller som indeholdt permanent bebyggelse. Herefter kunne man så med rimelig sikkerhed indkredse de arealer, der kunne tænkes at blive inddraget i eksisterende bydannelse inden for et overskueligt åremål. Endelig måtte 1ste etapen også omfatte forslag til "grønne områder" og til "byområder".

2^{den} etape skulle i dispositionsplanmålestok omfatte planlægningen af de enkelte byområder, herunder også de foreslåede byudvidelsesarealer og deres anvendelse, en bosætningsprognose, et groft skitseret vejnet og evt. afvandsingsmuligheder.

For Lille Værløses vedkommende forelå dette materiale jo allerede i dispositionsplanen af 1948 og dens revision 1954, og for Hareskov by i dispositionsplanforslaget af 1959.

3^{die} etape var tænkt som en detailbehandling af de områder, der ikke var behandlet i de to første etaper. Her måtte arbejdet hvile på en omhyggelig analyse af den i 1ste etape nævnte rekognosceringsplan.

For at gøre dette arbejde så overskueligt som muligt og nemt at analysere, foreslog jeg denne etape opdelt i flere faser.

Den første fase omfattede alle former for eksisterende fredninger uanset fredningens art, alle fredningsforslag, områder optaget på fredningsplan samt fredningsplanudvalgets arbejde. Desuden de grønne udvalgs stiplaner og de allerede i betænkningen fra 1936 foreslåede "grønne områder".

Den anden fase skulle sikre arealer, der under en eller anden form var under industriel udnyttelse (mørtelværker, grusgrave o.l.). Her kunne en begrænsning af virksomhederne i givet fald komme på tale og en retablering af grusgravene seriøst overvejes.

Den tredje fase drejede sig om en permanent sikring af landbrugs- og gartneriarealer ad byplanmæssig, fredningsmæssig eller anden

lovbegrundet vej. En mulighed for at holde visse af disse arealer åbne for reservering af kulturelle eller sociale formål (større sportsanlæg, kolonihaver el.l., evt. golfbane) måtte undersøges.

En fjerde fase skulle behandle de rekreative områder. Det gjaldt en registrering af skovområderne og skovvæsenets planer i det hele taget. Også Søndersøområdet, d.v.s. Københavns vandværks planer for søen og for eventuelle fremtidige rekreative muligheder skulle tages op til behandling.

Til slut skulle der tilføjes et afsnit om generalplanens målsætning, gennemførelse og sikring.

1ste etape

Forslaget til 1ste etape blev forelagt Værløse sogneråd i august 1961 som et hæfte med marginillustrationer, planer og kortbilag.

Grundlaget for planlægningsarbejdet var en rekognoscering af hele Værløse kommune - dog ikke statens flyvestation - med en efterfølgende analyse af de forskellige arealers terrænmæssige og naturmæssige særegenheder opdelt i følgende grupper.

Gruppe 1. "Landskabets naturgeografi og grundtræk" omfattende højdeforholdene, landskabets relief, undergrunden og de forskellige jordarter m.m.

Gruppe 2. "Landskabsformerne". Et topografisk afsnit, der behandlede områdernes land-

skabelige karakter (moræneplateauet, tunnel-
dalene, dødislandskaberne o.s.v.).

Gruppe 3. "Afstrømningsforholdene". Det, der
her var interessant, var, at det norøstsjæl-
landske hovedvandskel forløber gennem kommu-
nen således, at afstrømningen fra den nord-
østlige del af kommunen går mod Øresund gen-
nem Mølleådalen, medens den sydvestlige del
går mod Roskilde fjord gennem Værebros å.

Gruppe 4. "Botanisk beskrivelse", der især
koncentrerede sig om skovområderne og de
forskellige fugtlidende områder (moser, enge,
kær o.l.).

Kortbilag A. "Arealernes fordeling og anven-
delse" (rekognosceringsplanen).

Kortbilag B. "Forslag til grønne områder"
(illustration til gruppe 4).

Kortbilag C. "Forslag til byområder"*. For-
slaget viste de eksisterende og de foreslå-
ede byarealer med deres nuværende og deres
fremtidigt mulige størrelser.

* se kortbilag C
indsat bagest i hæftet

Lille Værløses dispositionsplan omfattede i
sin godkendte skikkelse ca. 385 ha, og dens
foreslåede udvidelse mod øst var på ca. 25
ha og mod vest på ca. 50 ha. Dertil kom et
potentielt udvidelsesområde ligeledes mod
vest på ca. 70 ha.

Hareskov bys dispositionsplanforslag dække-
de et areal på ca. 155 ha, og her fandtes
ingen yderlige udvidelsesmuligheder.

Kirke Værløse landsby dækkede ca. 25 ha med
en foreslået tilvækst på ca. 80 ha og på

længere sigt en mulig forøgelse på knap 60 ha.

Jonstrup bebyggelsen dækkede ca. 20 ha med en foreslået udvidelse på ca. 40 ha.

Det eksisterende bymæssigt disponerede område i kommunen udgjorde således i alt ca. 585 ha, og den i 1ste etapeplanen foreslåede bytilvækst var på ca. 130 ha i alt.

Forslaget til generalplanens 1ste etape blev tiltrådt af sognerådet i et møde i september 1961.

Medarbejdere ved udarbejdelse og fremstilling af generalplanens 1ste etape var - foruden den hjælp, som Værløse kommunes tekniske forvaltning kunne yde - havearkitekterne A. Lindholdt og G. Moos, tegner Henrik Beenfeldt, stud.scient. Erik Rasmussen og stud. mag. Ulla Faldborg.

2den etape

2^{den} etape. Hovedsigtet med generalplanens 2^{den} etape var at udarbejde udviklingsplaner for de byområder inden for Værløse kommune, som var under en bymæssig udvikling. Lille Værløse og Hareskov by havde jo allerede deres dispositionsplaner i orden, så materialet herfra kunne indgå direkte i 2^{den} etapeplanen.

For Kirke Værløse og Jonstrup forelå kun skematisk udarbejdede anvendelsesplaner for byområderne, så selv om beboertallene ikke var af den størrelse, som gjorde dem byplan-

pligtige, måtte der dog for at opfylde generalplanens målsætning foretages en planlægning i dispositionsplanmålestok for begge bydannelserne.

Dispositionsplanen for Kirke Værløse blev navnlig presset frem af den mangel på byggemodne arealer - især arealer for servicevirksomhed, værksteder og lettere industri - som kommunen til stadighed var ude for.

Planlægningen måtte derfor fremstå som en regulerende og afgrænsende plan for en igangværende byudvikling.

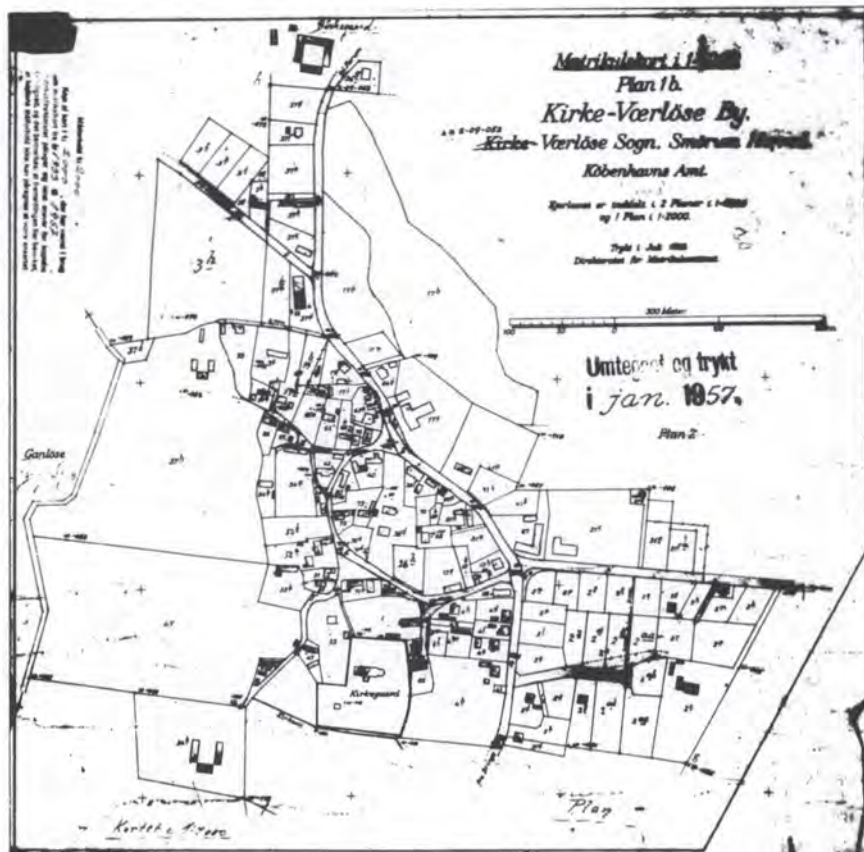
Kirke Værløse

En massiv bymæssig udvikling omkring Kirke Værløse ville imidlertid bryde med Fingerplanens og dermed byudviklingsplanens princip om, at byudviklingen i Københavns-egnen skulle finde sted omkring de eksisterende og planlagte stationsknudepunkter (efter egnsplanskitsens teknikerbetænkning ikke over $\frac{1}{2}$ -1 km fra knudepunktet), og afstanden mellem Lille Værløse og Kirke Værløse var ca. 3 km.

Kirke Værløse landsby ligger på et højdedrag omgivet af et område, der er sikret ved fredning eller fredningsplan. Det dækkede et areal på ca. 24 ha. En regulerende tilvækst, der kunne blive en naturlig afgrænsning af byvæksten, var på ca. 80 ha (heraf ca. 35 ha industri- eller erhvervsareal).

Uden at være egentlige overidylliske havde den ældre del af byen smukke landsbymiljøer, som var værd at værne om. Det blev derfor et grundlæggende udgangspunkt for planlægningen, at landsbyen ikke måtte blive forstyrret af en bebyggelse, der kunne kompromittere miljøet.

Landsbyen bestod overvejende af almindelige bondehuse og nyere parcelhuse med lidt blandet bebyggelse (erhvervs- og boligbebyggelse), der rummede nogle få dagligvarebutikker. Det overordnede center for byen var Lille Værløse, bl.a. med skole for byens skolesøgende børn.

Kirke Værløse
Eksisterende forhold

Kirke Værløse blev gennemskåret af den øst-vestgående Kirke Værløse-Ganløsevej med en nordlig afgrening til Farum og en sydlig "Lejrvej" mod flyvestation "Værløse Nord". Af hensyn til en stigende trafik både udflugtsmæssig og også hidrørende fra den "trafikkorridor", som Egnsplankontorets planlægningsafdeling puslede med, indeholdt dispositionsplanforslaget et krav om at omlægge Kirke Værløse-Ganløsevejen nord om byen, så landsbymiljøet kunne bevares så vidt muligt uforstyrret.

syd fra flyvestationen, der danner områdets grænse mod vest og nord, ned mod åen, hvorfra det så igen hæver sig op mod Måløvområdet. Mod øst glider terrænet direkte over i Jonstrup Vang, hvor dispositionsplanen foreslog, at et grønt bælte forbindende Jonstrup Vang med Søndersø skulle afslutte området.

Jonstrup
Sidst i 1800-tallet

Bydannelsen dækkede et areal på ca. 20 ha, med en foreslået udvidelse på ca. 40 ha, hvoraf ca. 8 ha var en udvidelse af det allerede fungerende erhvervs- og værkstedsområde "Valgerholm".

Bebyggelsen bestod dels af et noget spredt parcelhusbyggeri, dels af to samlede boligenheder i tæt, lav byggeform. Den var dog ikke tilstrækkelig til at kunne fungere som en selvstændig byenhed og ville næppe heller blive det med den ret beskedne arealudvidelse og den struktur, som var foreslået i dispositionsplanen.

Efter en almindelig beregning ville befolkningstallet således ikke kunne bære en normalt udbygget skole, og da den øvelsesskole, som seminariet oprettede, da det i 1809

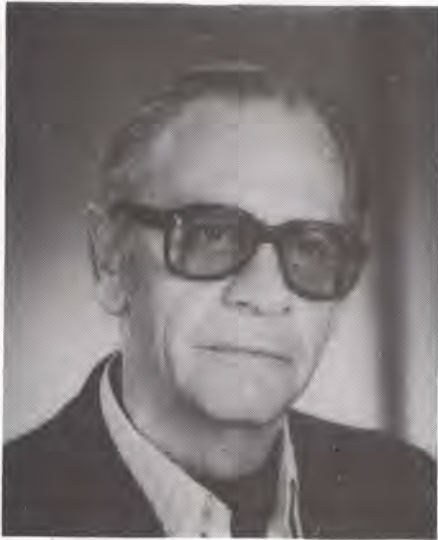
flyttede fra "Blaagaard" på Nørrebro til Jonstrup, igen blev nedlagt, fordi seminariet blev flyttet til Lyngby, kom børnene til at høre under Lille Værløse skoledistrikt.

Det nære tilhørsforhold mellem Jonstrup by og Måløv, både byplanmæssigt og vej­mæssigt, gjorde det nærliggende at foreslå, at børnene fra Jonstrup ved en overenskomst mellem Værløse og Ballerup-Måløv kommuner blev overført til skolen i Måløv.

Jonstrupområdets topografi var særdeles ømtålelig og krævede en nansom behandling. I dispositionsplanen stillede jeg derfor krav om udarbejdelse af bebyggelsesplaner for alt byggeri i området. De foreslåede grønne områder og forbindende stianlæg skulle dels skabe rekreative muligheder, dels en klar grænse mellem land og by og var derfor et vigtigt led i dispositionsplanens bystruktur.

Dispositionsplanerne for Kirke Værløse og Jonstrup, der sammen med planerne for Hareskov by og Lille Værløse udgjorde hovedbestanddelen af generalplanens 2^{den} etape, blev forelagt Værløse kommunalbestyrelse ved møder i oktober og november 1962.

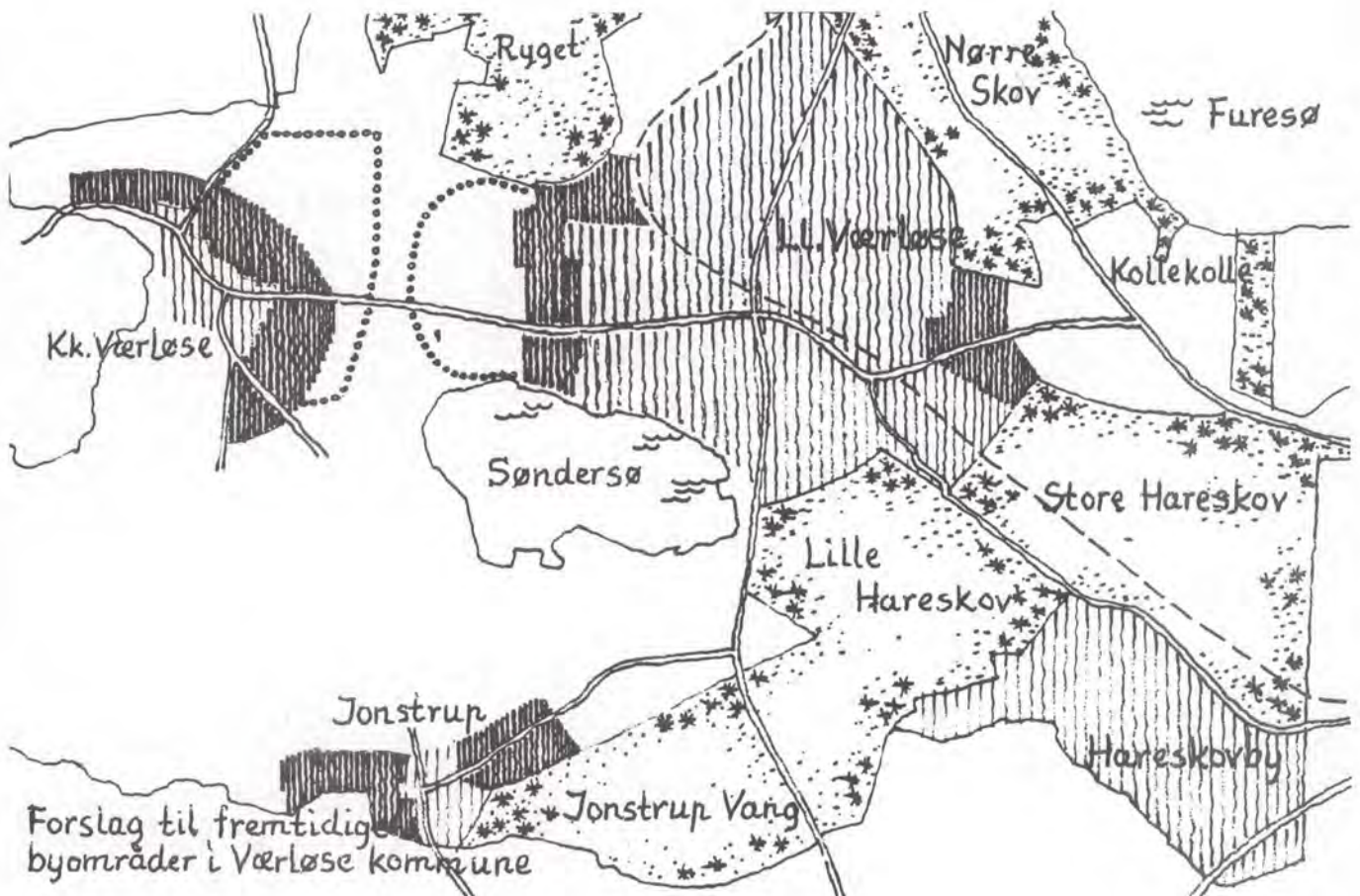
Den 7. juni 1963 afholdtes et møde på kommunekontoret i Lille Værløse med det formål at forberede en forhandling med Byudviklingsudvalget for Københavnseg­nen og Værløse kommunalbestyrelse om de problemer, den igangværende revision af byudviklingsplanen ville kunne skabe for Værløse kommune.

Borgmester Olaf Beck
Sognerådsformand 1958
Borgmester 1963

I mødet deltog foruden repræsentanter for Byudviklingsudvalgets sekretariat, den kommitterede og Fredningsplanudvalget også Værløses borgmester Olaf Bech, viceborgmesteren, kommunale embedsmænd, og som kommunens sagkyndige i byplansager deltog også jeg.

Efter at lederen af Byudviklingsudvalgets sekretariat, arkitekt Roy Draiby, havde givet en orientering om udvalgets arbejde, redegjorde borgmesteren for kommunens udbygningsprogram, som det i grove træk var nedfældet i 1ste etape af det generalplanforslag for Værløse kommune, der var under udarbejdelse, og som underhånden var sendt til den kommitterede.

Værløse kommune
Fremtidige byområder

Den efterfølgende diskussion samlede sig primært om dispositionsforslagene for Kirke Værløse og Jonstrup, som Roy Draiby på-

viste ikke var i overensstemmelse med egnsplansskitsens 1ste etapeplan (teknikerbetænkningen), og som udvalget derfor var betænkkelig ved.

Heroverfor fremhævede borgmesteren med styrke, at de i dispositionsplanerne meget beskedne byudvidelsesområder var helt nødvendige for kommunen at disponere over, idet det var en absolut forudsætning for at kunne bygge bymidten i Lille Værløse, som Boligministeriet selv havde godkendt, færdig, at man fik stillet mere værksteds- og erhvervsareal til rådighed.

Ligeledes påpegede borgmesteren, at kommunen stod overfor at skulle give bindende tilsagn om det fremtidige antal personer i Værløse kommune til Ballerup-Måløv kommune i anledning af etablering af fælles kloakrensningsanlæg, hvortil Værløse skulle deltage i udgifterne i forhold til antal ækvivalente personer.

Overfor borgmesterens kraftige henstilling om at få disse forhold drøftet igennem og nå en snarlig ordning af problemerne blev der fra sekretariatets side stillet Værløse kommunalbestyrelse et møde med Byudviklingsudvalget om disse spørgsmål i sigte i nær fremtid.

En endelig godkendelse af dispositionsplanerne var dog ikke sådan lige om hjørnet, idet planen for Jonstrup først blev godkendt i 1967, medens Kirke Værløse måtte vente på sin plans godkendelse til 1969. Først derefter kunne generalplanens 2^{den} etape redigeres færdig.

Den hjælp, jeg havde ved udarbejdelsen af 2^{den} etapeplanen, var - foruden den hjælp, der kunne hentes i Værløse kommunes tekniske forvaltning - for Kirke Værløseplanen arkitekterne Per Gerding og Flemming Jørgensen og for Jonstrupplanen havearkitekterne A. Lindholdt og G. Moos samt arkitekt Karen Klixbüll og tegner Henrik Beenfeldt.

3die etape

3^{die} etape. Den 7. februar 1968 blev der afholdt et møde i Byplanudvalget angående en revision af dispositionsplanen for Lille Værløse - i forbindelse med arkitekterne Dybbro og Håstrups projekt "VÆRLØSE VEST - en ny by"* - samt en præsentation af programmet for generalplanens 3^{die} etape.

* se kort s. 69

Dispositionsplanen var blevet revideret flere gange, for - som jeg tidligere har nævnt - at de skiftende byplanudvalg altid kunne være ajour med den aktuelle byplansituation.

Generalplanens 3^{die} etape, der skulle afslutte generalplanarbejdet og få planlægningens puslespil til at gå op, var både en spændende og en krævende opgave.

Allerede flere år i forvejen havde jeg udarbejdet et "Foreløbigt program for generalplanens 3^{die} etape (en 9-bladet leporello med skitser og tekst), som jeg havde afleveret til byplanudvalget. Det var en videre udbygning og detailbehandling af de områder af rekognosceringsplanen, der ikke var behandlet i de foregående 2 etaper, og som for en stor del lå som landbrugs- og gartneriarealer samt grusgrave mellem byområder, skovstrækninger og flyvestation.

Når jeg fandt, at 3^{die} etape var særlig krævende, var det, fordi de enkelte områders kvaliteter (terrænmæssige, miljømæssige, dyrkningsmæssige, produktionsmæssige o.s.v.) måtte bedømmes hver for sig m.h.t., hvorledes deres nytteværdi bedst kunne udnyttes, og kvaliteterne give størst udbytte både i forhold til den lokale og den samlede planlægning.

Kommunens samlede areal på ca. 3485 ha var fordelt med: Bymæssigt disponerede arealer ca. 385 ha, fugtliggende arealer (eng, mose, sump o.l.) ca. 300 ha, søarealer ca. 140 ha, grusgravarealer ca. 40 ha, arealer under landbrugsmæssig og gartnerisk drift ca. 870 ha og flyvestationens nu ca. 580 ha.

De i dispositionsplanerne foreslåede byudvidelsesarealer, der især angreb landbrugs-, gartneri- og grusgravarealer, var på ca. 305 ha.

Landskabelige forhold

Et af de større samlede landbrugsarealer var området mellem lille Værløse og Kirke Værløse. Fra Lille Værløseplateauet falder terrænet ned mod dalstrøget, der terrænmæssigt knytter Søndersøområdet i syd til skovområderne omkring Farum sø i nord. Herfra stiger terrænet igen op mod højderne ved Kirke Værløse.

Både de jordnundsmæssige og de terrænmæssige forhold talte umiddelbart for, at arealerne længst muligt burde være under landbrugsmæssig drift, ligesom det også rent landskabeligt ville være af stor værdi, at de enkelte bydannelser lå klart adskilt af åbne landskaber.

* se kort s. 47

Ikke desto mindre antydede jeg i generalplannens 1ste etape, at området kunne rumme en vis arealreserve for byudvidelse både for Lille Værløse i øst og for Kirke Værløse i vest.*

Udover områdets landskabelige karaktertræk rummede det en ganske særlig kvalitet - nemlig grus.

Landskabets forskelligartede kvaliteter kunne til tider være svære at få til at komme overens, og navnlig var det svært her at skulle forlige grusoptagning med en værn om det særprægede terræn. Jeg foreslog derfor grusoptagningen begrænset, og grusgrave- ne behandlede som rekreative områder.

Det, som dog frem for noget gav området almen værdi, var dets landskabelige dramatik, der spillede op til det tilgrænsende, store "Farum Naturpark-projekt". En mulighed for at bevare dalstrøget mellem naturparken og det fredningsværdige område omkring Lillesø - Søndersø som en grøn stiforbindelse syntes jeg var så værdifuld, at jeg foreslog fredningssag rejst for strækningen. Jeg forelagde sagen for arkitekt Holden Jensen i Fredningsstyrelsen, som var positivt indstillet og mente, at såfremt Værløse kommune rejste fredningssag herom, ville det få Fredningsnævnets fulde støtte.

Det lille område syd for "Ganløse Orned", som grænsede ned mod det foreslåede byudviklingsområde, knyttede sig nøje til de fredede arealer i Oremose området og til arealerne langs Bundså, der var optaget på fredningsplan. For at komme en evt. anvendelse, der ville kunne kompromittere eksisterende fred-

ninger, i forkøbet, foreslog jeg, at Værløse kommune skulle videreføre fredningerne ind over området med en "status quo" fredning.

En del af landbrugsområdet øst for Bundså og nord for flyvestationen lå hen som uopdyrkede eng- og mosestrækninger. Arealet var en forlængelse af et areal, der indgik i dispositionsplanen for Kirke Værløse som landbrugsareal. Ved udarbejdelsen af byplanvedtægten for den gamle del af byen foreslog jeg, at vedtægten også skulle gælde for landbrugsarealet. Boligministeriet mente dog ikke, at byplanloven var stærk nok til at sikre arealet som landbrugsareal, og det fik derfor status som "optaget på fredningsplanen".

Arealet skråner jævnt ned mod Bundså uden større terræneffekt (selv om naturgeograferne betegner dets "reliefenergi" som værende af mellemste grad) og opfordrede ikke umiddelbart til en anvendelse, der var forskellig fra den eksisterende. Området lå i yderzone, så det var yderzonebestemmelserne, der var gældende. Men efter min erfaring var bestemmelserne så rige på fortolkningsmuligheder og så rummelige, at deres restriktive betydning var så begrænsede, at de kun ville være en belastning for den kommunale administration.

Min indstilling var derfor, at arealet blev karakteriseret som landbrugsareal, for hvilket kommunen om fornødent ville søge pålagt fredningsservitut.

Mellem Jonstrup Vang, det begrænsende skovbælte mod Jonstrup, Søndersø og Lille Hareskov er området af naturgeograferne karakteriseret som "hørende til de urolige områder" (dødislandskaber). Det blev fortrinsvis dre-

vet som landbrug og gartneri. Nærmest Sønder-
sø lå det sumpede og fugtige areal for en
stor del hen som mose.

Langs Jonstrup Vang rækker skovfredningsbæl-
tet 300 m ind i området, men det var dog næp-
pe sandsynligt, at fredningsmyndighederne
ville give dispensationer fra fredningsbe-
stemmelserne her, da skovfredningen ikke på
nogen måde kunne siges at være kompromitte-
ret på denne strækning. Holden Jensen, som
jeg diskuterede sagen med, var af samme op-
fattelse, ikke mindst fordi fredningsmyndig-
hederne netop havde strammet dispensations-
bestemmelserne ret væsentligt.

Områdets karakter og beliggenhed - forholds-
vis isoleret fra betydende bydannelser - in-
dicerede, at det skulle bevare sin status
som landbrugs- og gartneriområde. Dog var
der røster i kommunalbestyrelsen, der ønske-
de muligheder holdt åbne for anlæg af idræts-
faciliteter (evt. golfbane el.l.) på de la-
vere liggende arealer.

En igangværende bebyggelse langs Ballerupvej
havde derimod kompromitteret skovfrednings-
grænsen mod Lille Hareskov i så høj grad, at
den særdeles uheldigt placerede bebyggelse -
både i kloakmæssig og støjmæssig henseende
(bl.a. stærk indflyvningsstøj til flyvesta-
tionen) - hverken kunne styres eller begræn-
ses gennem skovfredningsbestemmelserne.

Hvorvidt naturfredningslovens bestemmelser
om fredning i 100 m afstand fra landeveje
ville kunne bringes i anvendelse, måtte na-
turligvis afhænge af Ballerupvejens fremti-
dige status. Min indstilling til bebyggel-

sen var helt klart, at bebyggelsen på en eller anden måde måtte afgrænses og yderligere vækst forhindres.

Kollekollesletten med arealerne ved Kulhus, omgivet af Nørreskov, Åsevangen, Bøndernes Hegn, Store Hareskov og grænsen mod Lille Værløse by er en let bølgende moræneslette med et randområde mod Furesøen gennemskåret af talrige kløfter. Kun en lille del af området lå uden for skovfredningsgrænsen og fredningsplanområdet.

Staten stod som ejere af arealerne og havde planer om at anvende dem til landbrugsmæssige formål under Landbohøjskolen. En sådan udnyttelse af området ville efter min mening sikre, at arealet til stadighed ville få en levende funktion, som kunne være en berigelse af områdets naturlige karaktertræk.

I 1ste etapeplanen foreslog jeg, at det skovbælte, der efter "Det kgl. Videnskabers Societets Kort fra 1766" forbandt Store Hareskov med Nørreskov, blev reableret; men arealet var i mellemtiden blevet 100% disponeret til det nye udfletningsanlæg i forbindelse med Lille Værløsevejs* indføring i Hillerød motorvej.

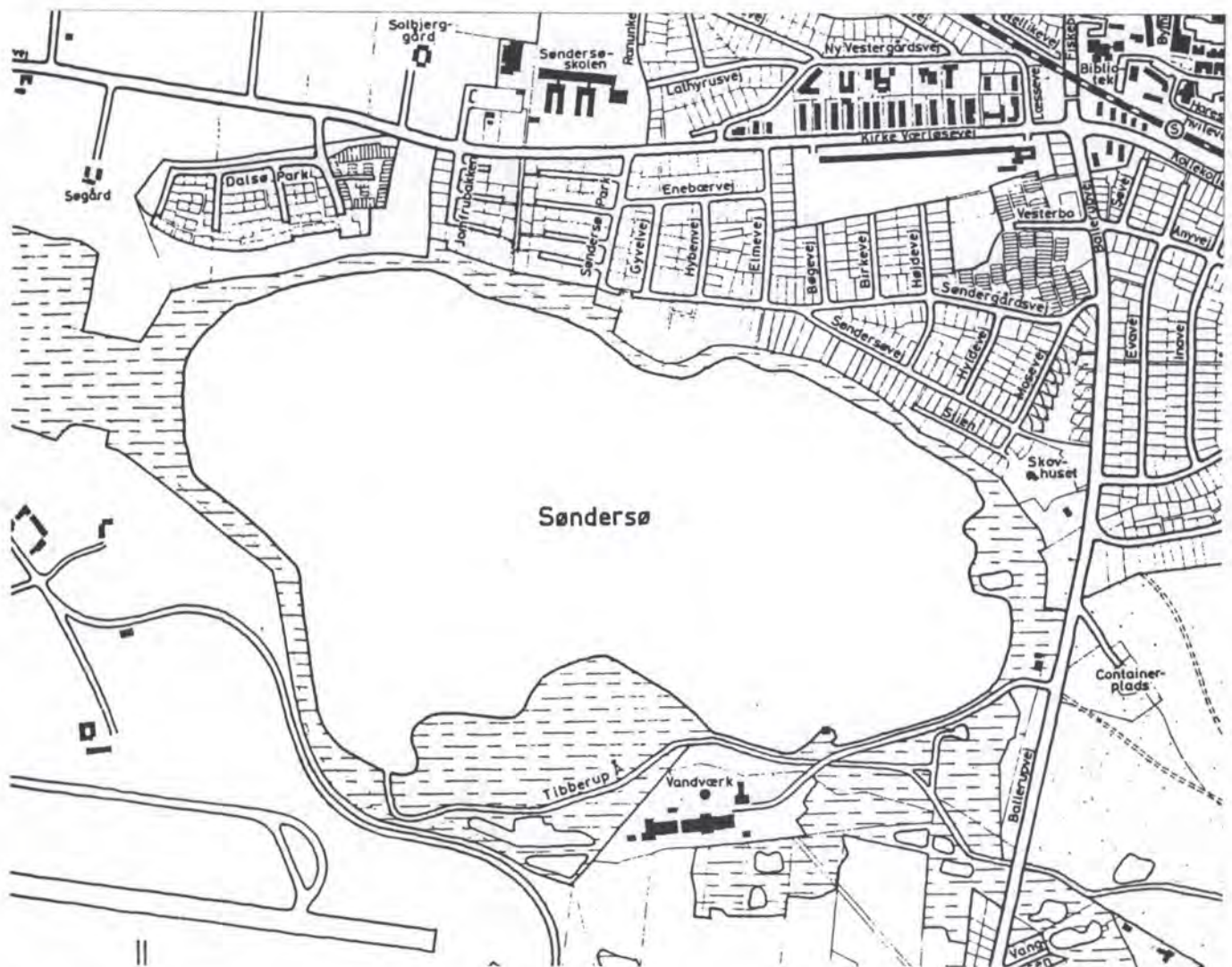
nu "Kollekollevej"s

Min indstilling måtte derfor blive, at Kollekolle-Kulhusområdet fortsat blev reserveret landbrugsmæssige aktiviteter.

Søndersø-området

Søndersø måtte naturligvis blive et helt kapitel for sig.

Det er vistnok kun få byer i Danmark, der som Lille Værløse er omkranset af skov på de tre sider og sø på den fjerde, og som ikke udnytter naboskabet med søen rekreativt.

Sønderløse-området

Tværtimod er det, som om byen i en slags trods overfor Københavns Vandforsyning, der råder over søen, og som betragter den som en hellig ko, der hverken må berøres eller på anden måde krænkes, vender ryggen til søen og dens herligheder.

Og dog må man medgive, at vandforsyningens holdning har haft sin mission derved, at den frelste søbredderne fra den private udstyknings kompromittering, selvom den også lod den omfattende bevoksning lukke søen ude fra omverdenen og dens nærmeste nabo Lille Værløse.

Det betyder dog ikke, at der i tidens løb ikke er gjort forsøg på at aktivisere søen og dens omgivelser. I stiforslaget af november 1940 forsøgte "Det grønne udvalg" at få stien langs nordbredden ført hele vejen rundt om søen med en stiforbindelse fra sydbredden til Jonstrup Vang og fra nordbredden til Ryet Skov, samt at få det opfyldte og kratbevoksede område ved søens østende mod Ballerupvej åbnet, så man i det mindste kunne nyde udsigten over søen herfra. Men det gik altså ikke.

Af den grund kunne jeg naturligvis ikke i generalplanen lade området sejle sin egen sø, men måtte også tildele den funktioner i overensstemmelse med dens rekreative kvaliteter.

Det kunne gøres ved bl.a. at gentage "Det grønne udvalgs" stiforslag og kravet om, at vandforsyningen frigav skov- og kratområdet mellem Ballerupvej og Søndersø og gjorde arealet ryddeligt og offentligt tilgængeligt. Til gengæld skulle Værløse kommune erhverve villa "Solblink" og "Skovhuset" ved Søndersøs nordøstre hjørne, så der kunne opstå en naturlig og levende kontakt mellem byen og søen. Så det blev min indstilling til byplanudvalget.

Generalplanens målsætning

Planens politiske målsætning var først og fremmest at opfylde de forpligtelser, byplanloven pålægger kommunerne, og gøre opmærksom på, at generalplanen forpligter kommunen overfor staten, men at den - ligesom dispositionsplanerne - ikke forpligter de enkelte borgere. Jeg ønskede også, at planen - overfor kommunens administration og forvaltning - skulle fastholde sammenhængen i planlægningssystemet, karakteriseret ved: "byudviklingsplan" (egnsplan), "generalplan" (overordnet kommunal planlægning - dispositionsplan), "byplan" (områdeplanlægning med forpligtende virkning for såvel sogneråd som beboere) og endelig "detailplaner" (bebyggelsesplaner o.l.). Endelig henviste jeg til de forskellige love og bestemmelser, der primært lå til grund for kommunens planlægningspligt, og på hvilke bestemmelser og vedtægter kommunalbestyrelsen kunne henholde sig under planlægningens forskellige faser.

Også om planens sikring - lovmæssigt og politisk - havde jeg tilføjet oplysninger i programmets slutafsnit.

Ved det tidligere nævnte møde i februar 1968 tiltrådte byplanudvalget i det store og hele det fremlagte generalplanmateriale.

Der blev rejst en vis skepsis m.h.t. størrelsen af den potentielle befolkning i kommunen, som var beregnet til max. 30.000. Borgmester Olaf Beck bemærkede dog, at det for ham ikke kom an på, om tallet var 28.000 eller 32.000, det var indholdet i planen, det kom

an på. I den forbindelse var Dybbro og Haastrops forslag til "Værløse Vest - en ny by" medtaget i min beregning af det potentielle befolkningstal.

Borgmester Olaf Beck og
kommunaldirektør Villy Mogensen

Der opstod også ved mødet en diskussion om forslaget til fredning af tunneldalområdet mellem Lille Værløse og Kirke Værløse og om begrænsning af grusgravningen i området.

Der var enighed i udvalget om, at tunneldalen måtte sikres som landbrugsareal, men man var tilbageholdende med tanken om en fredning, der evt. kunne forhindre placering af en eller anden institution, som det kunne være ønskeligt at anbringe i området uden dog derved at kompromittere landskabet. Man var ligeledes tilbageholdende med at tage stilling til grusgravarealernes fremtidige anvendelse.

Udvalget enedes derfor om dels at besigtige hele området, dels at kontakte fredningsmyndighederne (Holden Jensen) og Byudviklingsudvalget (landinspektør Munk), inden udvalget tog endelig stilling til forslaget.

Om de øvrige dispositioner i 3^{die} etapeforslag var der stort set enighed. Heller ikke oplægget om Sønderlø fremkaldte bemærkninger eller reaktioner fra udvalget.

Konklusionen af mødet måtte derfor være, at jeg - med udvalgets bemærkninger og overvejelser i erindring og en forventning om en snarlig godkendelse af Kirke Værløse dispositionsplan - kunne afslutte mit arbejde med generalplanen.

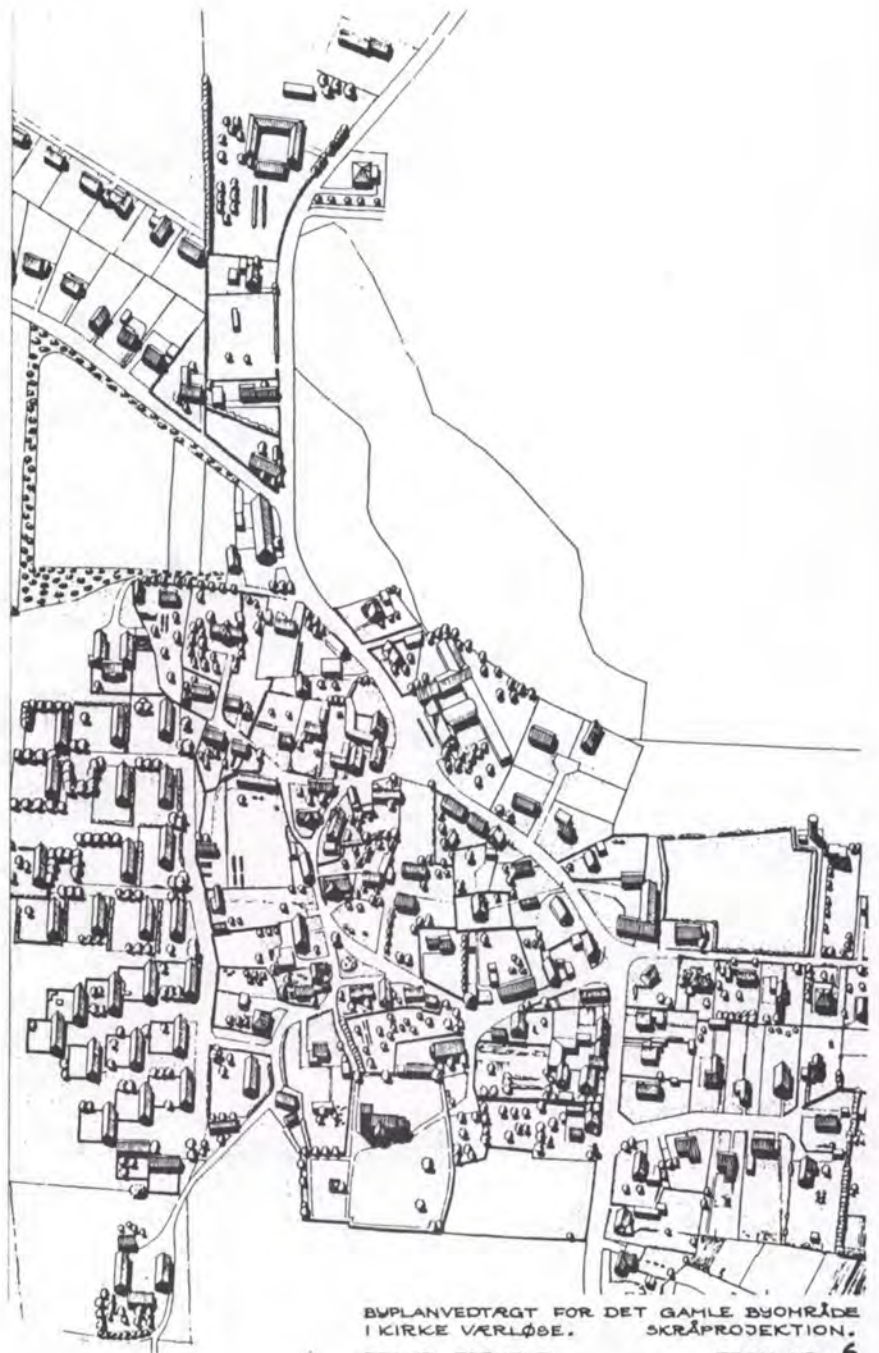
Det løbende byplanarbejde

Byplanvirksomheden skete på to fronter. Den ene svarede til den grundlæggende planlægning, dermed forstår jeg dispositionsplan- og generalplanarbejdet. Den anden var de daglige løbende byplanopgaver, store og små, banale og spændende mellem hinanden i et tempo, der svarede til byområdernes vækst og udvikling.

Kirke Værløse
Byplanvedtægt for det gamle by-
område

Blandt løbende byplanopgaver, der direkte refererede til den grundlæggende planlægning, hørte de "partielle byplaner og vedtægter" med deres ret omfattende procedure nok til de mest tidskrævende og markante opgaver. Hver gang med nye forudsætninger, nyt indhold og særlige formål. Og var der så yderligere knyttet erstatningskrav dertil, kunne opgaven blive væsentligt mere besværlig og sendrægtig at få has på.

Kirke Værløse
Illustrationsplan for det gamle
byområde

BYPLANVEDTÆGT FOR DET GAMLE BYOMRÅDE
I KIRKE VÆRLØSE. SKRÅPROJEKTION.
FREHT. FORHOLD TEGN. NR. 6
MARTS 1966. H. SIEGUMFELDT, ARK. MAA

Der var byplaner, der ligesom havde en negativ hensigt, når deres ærinde var at standse eller begrænse en begyndende byudvikling, som stred mod idéen i en senere vedtaget dispositionsplan, f.eks. de igangværende industriområder i Lille Værløse og Hareskov by.

Andre byplaner kunne være mere neutrale i deres indhold og gå ud på at bringe mere eller mindre udbyggede områder ind under ordnede forhold med hensyn til udnyttelse, anvendelse, udformning m.m. Og så var der de byplaner, der i forbindelse med udstyknings- eller bebyggelsesplaner havde både progressive og kreative budskaber at bringe.

Byudviklingsplanerne skabte "Zonedelingerne". Ved de forhandlinger, byplanudvalget havde med Byudviklingsudvalget vedr. byudviklingsplanen af 1951, blev ca. 1/3 af byplanområderne placeret i inderzone, ca. 1/3 i mellemzone og ca. 1/3 i yderzone. Det stod dog hurtigt klart, at inderzonearealerne langt fra ville være tilstrækkelige til at dække arealbehovet for byggeriet inden for planens løbetid (10-12 år) eller den femårige periode, efter hvilken planen skulle revideres. Men efter forhandling og skriviери frem og tilbage i 1952 - 54 - 58 fik vi dog over halvdelen af arealerne overført til inderzone eller tillagt prædikatet "mellemzone med tilsagn".

Endelig havde vi i 1960 møde med repræsentanter for den kommitterede og Byudviklingsudvalget om mulighederne for en endelig afvikling af mellemzonearealerne, men så vidt jeg husker, blev det kun til en snak.

Værløse kommune havde et bygningsreglement, der var godkendt af sognerådet i 1949 med gyldighedsperiode, der skulle række frem til, at "Byggelov for købstæderne og landet" og det dertil hørende "bygningsreglement" trådte i kraft i 1960. Kommunen skulle derefter udarbejde en bygningsvedtægt, som skulle være i overensstemmelse med gældende byplanbestemmelse og idéer. Bygningsvedtægten skulle bl.a. indeholde en oversigt med tilhørende kortmateriale over byggeområder inden for de bymæssige bebyggelser, visende de nøjagtige matrikulære afgrænsninger og de for de forskellige områder gældende byggeregulerende bestemmelser (udnyttelsesgrader o.l.).

Da bygningsvedtægten jo dels var af byggelovsmæssig art og dels af byplanmæssig karakter, så var det naturligt, at det var bygningsinspektøren N. Ottar Hansen og mig, som i fællesskab udarbejdede vedtægtsforslaget, der blev vedtaget af sognerådet i marts 1963 og stadfæstet af Boligministeriet samme år.

Lille Værløse bycenter

Planlægningen og udformningen af Lille Værløse bycenter var utvivlsomt essensen af byens detailplanlægning.

En meget stor del af det centerområde, der var angivet i dispositionsplanen, var imidlertid blevet placeret i yderzone, så vi fandt det rigtigt, som jeg tidligere har nævnt, at starte med at udarbejde en "partiel dispositionsplan" for området suppleret med en skitse til en foreløbig bebyggelsesplan, inden vi fik hele området samlet i inderzonen.

Begge planer blev fremsendt til Boligministeriet i marts 1957, som tiltrådte planen i januar 1958, hvorefter arealet blev overført til inderzone.

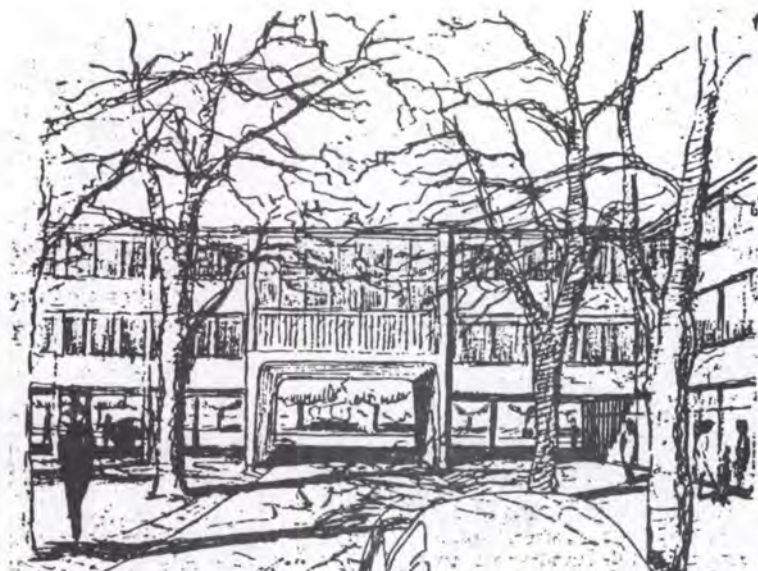
Lille Værløse
Bygaden i 1909

Centerets placering syntes så godt som givet på forhånd. Det måtte blive omkring den gamle landsbymidte med gadekæret, at centerbebyggelsen skulle udvikle sig på begge sider af den krogede landsbygade.

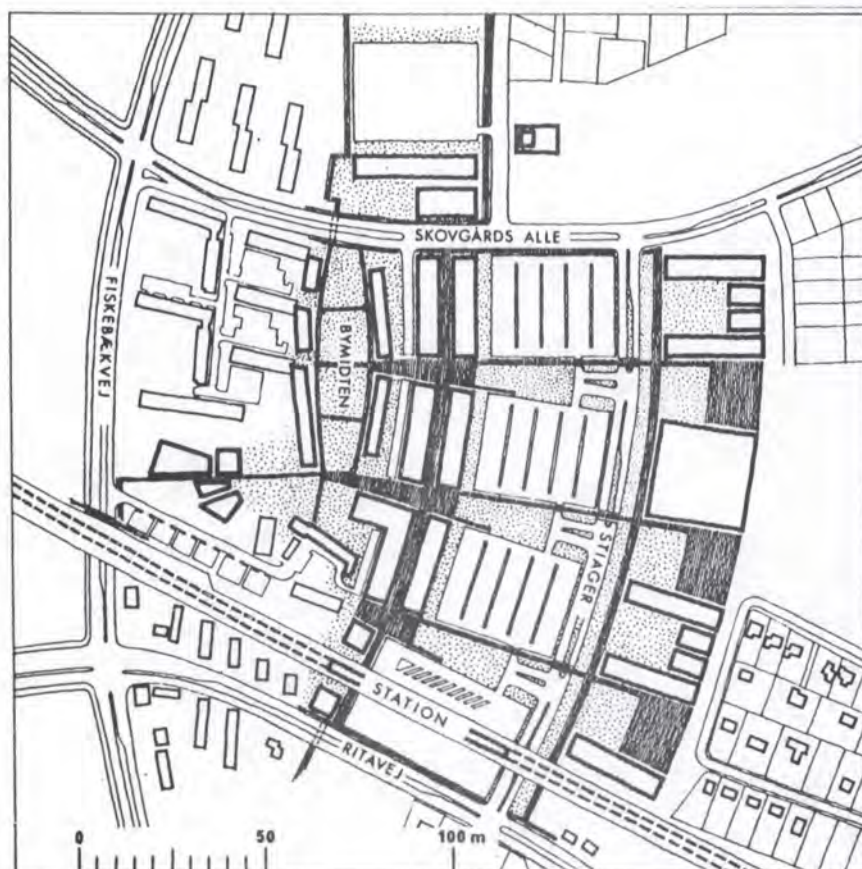
En sådan placering måtte komme til at skære meget dybt i landsbymiljøet og kræve en stor del af landsbybebyggelsen saneret. Men både trafikalt, funktionelt og administrativt var torvets placering i byens geografiske midtpunkt efter min mening rigtigt valgt.

Den endelige bebyggelsesplan for bymidten, som blev forelagt sognerådet i slutningen af 1950'erne, var i sin hovedstruktur formet over den gamle landsbygades krumning, så bytorvet kom til at fremtræde som et elipseformet rum med ubrudte, buede vægge. Dets rumeffekt skulle forstærkes ved, at elipsens korte sider blev afsluttede med kolonnader, hvorigennem adgangen til torvet skulle foregå (se skitsen).

Lille Værløse
Illustrationskitse til bytorvet

I sognerådet bølgede diskussionen frem og tilbage mellem mit forslag om det lukkede torverum eller en mere ordinær gadeformet løsning, som ikke brød så voldsomt ind i landsbymiljøet. Sognerådet enedes imidlertid om, at den videre bearbejdelse af bebyggelsesplanen skulle foregå i overensstemmelse med det skitserede rumlige torveprincip.

Lille Værløse bymidte
Bebyggelsesplanen

Naturligvis - og slet ikke uventet - blev planerne mødt med en kraftig protest fra de beboere, der fandt, at gennemførelsen af projektet, som i manges øjne var ambitiøst og fremmedartet, og som skulle ske på bekostning af deres kønne hævdvundne landsbymiljø, ville være et ulykkeligt træk i Lille Værløses udviklingshistorie. Boligministeriet godkendte imidlertid forslaget i 1959.

Kommunen havde, dels for at komme de jordspekulanter, der ved deres prispolitik kunne hæmme den af kommunen ønskede udbygningstakt, i forkøbet, dels for at have "hånd i hanke" med bycenterets udformning, med stor og fremragende forudseenhed opkøbt jorden fra 5 gårde og efterhånden også alle de gamle huse langs landsbygaden. Kun bortset fra et mindre areal, hvor brugsforeningen var kommet kommunen i forkøbet, rådede denne nu over hele bycenterområdet og kunne faktisk som bygherre bestemme centerets endelige udformning, der i grundtrækkene nærmede sig princippet i det oprindelige skitseprojekt.

Byplankonkurrencen 1961

I sommeren 1961 udskrev Værløse kommune en offentlig idékonkurrence om en vej- og bebyggelsesplan for et område nord for Lille Værløse bymidte, mellem Fiskebækvej og Nørreskov, i alt ca. 65 ha. Det var en del af de arealer, kommunen havde erhvervet, og som i overensstemmelse med dispositionsplanen skulle anvendes til lavt boligbyggeri samtidig med, at et par af gårdene, der lå nærmest bymidten, skulle bevares og anvendes af kommunen til offentlige kulturelle formål. Der skulle også indpasses et kirkekompleks i planen i tilknytning til centeret.

Projekterne blev bedømt i november samme år, og vinderne af konkurrencen var arkitekterne Scherning Dybbro og Knud Haastrup med et projekt, der på en meget følsom måde var tilpasset det urolige terræn med de talrige småsøer.

1. præmieforslaget til vej- og bebyggelsesplan for Lille Værløses nordøstre område

Efter en meget lempelig bearbejdelse af projektet foretaget af de vindende arkitekter i samarbejde med Værløses tekniske forvaltning

og byplanforvaltningen samt havearkitekterne Ole Klaaborg, Arne Lindholdt og Gunnar Moos kunne realiseringen af projektet, der indeholdt 220 énfamiliehuse, 145 rækkehuse, 80 gårdhuse samt nogle håndværkerparceller gå i gang i 1963.

Værløse Vest

I det travle Byudviklingsudvalgs plan nr. 7 af 1965 blev en meget stor del af området mellem Lille Værløse og Kirke Værløse placeret i "mellemzone med tilsagn".

Størstedelen af dette område havde kommunen allerede erhvervet og tegnede derved den vestlige grænse for den reviderede dispositionsplan for Lille Værløse af 1970 - den sidste, jeg medvirkede til.

Både de terrænmæssige og de landbrugsmæssige kvaliteter talte for, at arealet fortsat burde være under landbrugsmæssig drift. Et andet forhold, der også talte "det åbne lands" sag, var den oplevelse, det altid er at møde et naturlandskab direkte i kontakt med et klart afgrænset byområde, i dette tilfælde Lille Værløses.

Ikke desto mindre havde jeg jo både i generalplanen og senere også i en revideret dispositionsplan antydnet, at området indebar muligheden for et potentielt boligbyggeri, såfremt Lille Værløse skulle komme i nød for mere bolig- eller institutionsareal. I den forbindelse slog det mig, at jo netop Kirke Værløse - Lille Værløse-området - meget ofte i vejrberetningerne blev betegnet som et "kulde- eller varmecenter".

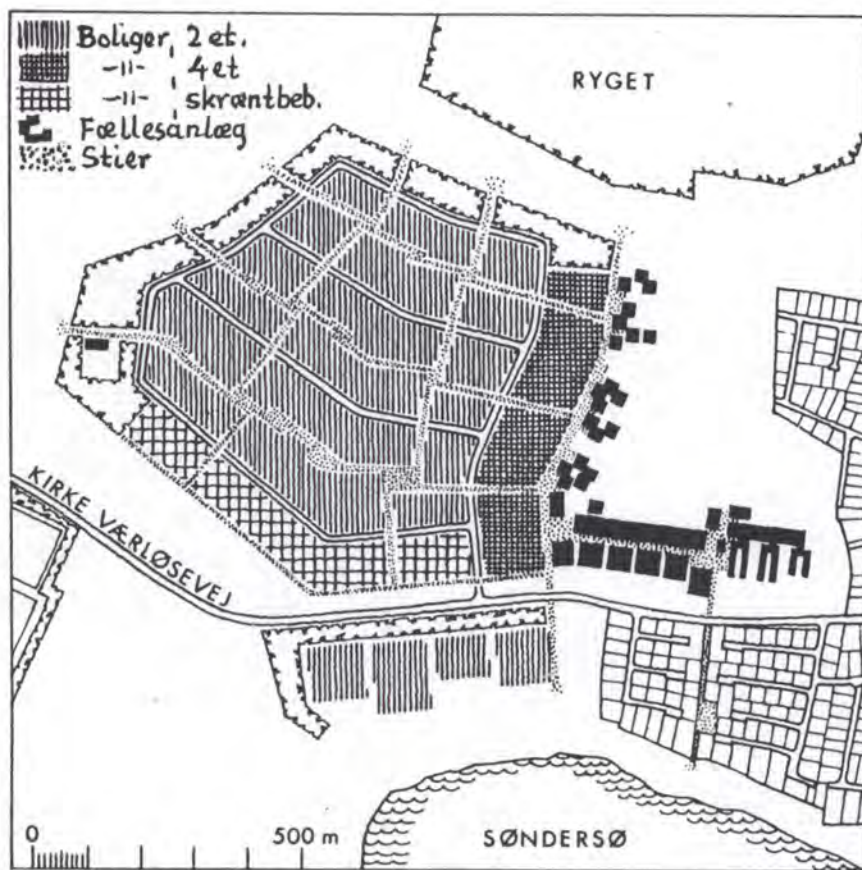
Jeg mente derfor, at det var værd at få undersøgt, om disse klimatiske forhold - måske navnlig i mikroklimaet - kunne have betydning ved placering eller ved udformning af eventuel bebyggelse. Ved at henvende mig til universitetets geografiske institut fik jeg et hold studerende til - som kursusopgave - at foretage målinger og udarbejde en rapport om de "Topoklimatiske forhold i området". Rapporten udkom senere i "Geografisk Tidsskrift" (1966 - bind 65).

I 1967 fandt kommunen imidlertid, at det ville være ønskværdigt, om man gjorde sig visse forestillinger om, hvordan området Lille Værløse-Kirke Værløse eller dele deraf kunne udnyttes bymæssigt uden at komme til at virke kompromitterende på omgivelserne. Med dette formål for øje henvendte man sig til arkitekterne Scherning Dybbro og Knud Haastrup om at få udarbejdet et idéforslag til en ny bydel passet ind på disse arealer.

Resultatet forelå i 1970 som et bydelsprojekt "Værløse Vest - en ny by", der på en yderst raffineret måde er passet ind i området som en afsluttet og i alle henseende selvfyldende bydel.

Dette yderst artistiske projekt, både hvad indhold og fremstillingsform angår, fortæller såvel i de smukke og elegante perspektivskitser som i den perfekte tekstbehandling historien om en fremtidig "aktivitetsmættet soveby".

"Værløse Vest - en ny by"

Perspektivplanen

Værløse kommune var nu i så stærk vækst, at man både i kommunalbestyrelsen og i administrationen besluttede at udarbejde en "perspektivplan" for kommunen, som skulle hjælpe såvel politikere som embedsmænd til at få et bedre overblik over faktorer, som dannede grundlaget for vigtige beslutninger f.eks. inden for den offentlige service.

Til at lede dette arbejde nedsattes en styringsgruppe, der talte cheferne for de enkelte forvaltningsgrupper. Også jeg var som byplankonsulent tilknyttet gruppen.

Arbejdet blev påbegyndt i 1972 og afsluttedes i løbet af 1973.

Perspektivplanen blev det sidste arbejde, jeg medvirkede i som byplankonsulent for Værløse kommune. Byplanarbejdet var nu efterhånden vokset til et omfang, der krævede en daglig leder, og i 1973 tiltrådte arkitekt Knud Klinte stillingen som chef for Værløse kommunes byplanforvaltning.

Som en afslutning på min konsulentvirksomhed i Værløse kommune holdt Byplanudvalget den 13. marts 1974 en festlig middag for mig. Det var med både taler og gaver, at vi sagde farvel til hinanden, med tak for et godt, et sagligt og fornøjeligt samarbejde gennem de mange år.

20.000

Udarbejdet ved Kommunens forsamling 1947
Revideret 1950

FORSLAG TIL BYOMRÅDER.

- HOLLIGBYGGELSE
- BYOMRÅDE
- AREAL TIL OFFENTLIGE FORMÅL
- INDUSTRIAREAL
- FORESLÅET BYOMRÅDE
- FORESLÅET INDUSTRIOMRÅDE
- FORESLÅET UDVIDELSESRERVE

